

Αθλητικός τουρισμός στο νησί της Ρόδου

Πότσου Ευαγγελία

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία που υποβάλλεται στο καθηγητικό σώμα για τη μερική εκπλήρωση των υποχρεώσεων απόκτησης του μεταπτυχιακού τίτλου του Μεταπτυχιακού Προγράμματος «Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών και Επιχειρήσεων» του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού του Παν/μίου Πελοποννήσου στην κατεύθυνση «Οργάνωση & Διοίκηση Αθλητικών Οργανισμών & Επιχειρήσεων»

Σπάρτη

2023

Εγκεκριμένο από την Εξεταστική Επιτροπή

1ος Επιβλέπων: ΔΟΥΒΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

2ος Επιβλέπων: ΒΡΟΝΤΟΥ, ΟΥΡΑΝΙΑ, ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ

3ος Επιβλέπων: ΚΡΙΕΜΑΔΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

Υπεύθυνη Δήλωση

Με ατομική μου ευθύνη και γνωρίζοντας τις κυρώσεις που προβλέπονται από τις διατάξεις του άρθρου 18 της παραγράφου 2 (Διαγραφές Μεταπτυχιακών Φοιτητών) του Κανονισμού Λειτουργίας Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών, δηλώνω υπεύθυνα ότι για τη συγγραφή της Μεταπτυχιακής Διπλωματικής μου Εργασίας (ΜΔΕ) δεν χρησιμοποίησα ολόκληρο ή μέρος έργου άλλου δημιουργού ή τις ιδέες και αντιλήψεις άλλου δημιουργού χωρίς να γίνεται αναφορά στην πηγή προέλευσης (βιβλίο, άρθρο από εφημερίδα ή περιοδικό, ιστοσελίδα κλπ.).

Ημερομηνία: 13/02/2023

Η Δηλούσα

ΠΟΤΣΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Copyright © Πότσου Ευαγγελία, 2023

Με επιφύλαξη κάθε δικαιώματος. Allrightsreserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου του Τμήματος Οργάνωσης και Διαχείρισης Αθλητισμού.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Πότσου Ευαγγελία: Αθλητικός τουρισμός στο νησί της Ρόδου

(Με την επίβλεψη του Δουβή Ιωάννη, Καθηγητή)

Στην εποχή μας, ο αθλητισμός και ο τουρισμός αναδεικνύονται ως δύο σημαντικοί κοινωνικο-οικονομικοί και πολιτιστικοί θεσμοί, που συχνά αλληλεπιδρούν μεταξύ τους. Στην Ελλάδα, ειδικά, διαθέτουμε πληθώρα τουριστικών προορισμών που συμβάλλουν στην προώθηση του αθλητικού τουρισμού, αποτελώντας έναν από τους βασικούς παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. Η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού έχει βιώσει ιδιαίτερη άνθιση στην Ελλάδα μετά τη διεξαγωγή των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 και αναπτύσσεται με εντυπωσιακούς ρυθμούς. Υπάρχουν πολλές περιοχές στην Ελλάδα που μπορούν να επενδύσουν στον αθλητικό τουρισμό, και μία από αυτές είναι η Ρόδος λόγω της μορφολογίας του εδάφους και του ευνοϊκού κλίματός της. Εδώ και περίπου δύο δεκαετίες, οι φορείς του νησιού έχουν επενδύσει σε διάφορες μορφές αθλητικού τουρισμού, προσελκύοντας κάθε χρόνο χιλιάδες τουρίστες τόσο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες όσο και κατά την εκτός σεζόν περίοδο. Με αυτόν τον τρόπο, συμβάλλουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, με όλα τα οφέλη που αυτό συνεπάγεται. Ο σκοπός αυτής της μελέτης, που βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα, είναι να διερευνήσει την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη Ρόδο ως έναν κινητήριο παράγοντα για την ανάπτυξη της περιοχής, καθώς και να εξετάσει τις προοπτικές που υπάρχουν για την περαιτέρω ενίσχυσή του.

Λέξεις-κλειδιά: *Ρόδος, Αθλητικός τουρισμός, Οικονομία, Ανάπτυξη, Εναλλακτικές μορφές τουρισμού*

ABSTRACT

Evangelia Potsou: Sport Tourism in Rhodes Island

(With the supervision of Douvis Ioannis, Professor)

In our era, sports and tourism emerge as two significant socio-economic and cultural institutions that often interact with each other. In Greece, specifically, we have a plethora of tourist destinations that contribute to the promotion of sports tourism, serving as a key factor for the country's economic development. This alternative form of tourism has experienced growth in Greece after the 2004 Olympic Games and is developing at an impressive pace. Many regions in Greece can invest in sports tourism, and one of them is Rhodes due to its terrain morphology and favorable climate. For approximately two decades, the island's authorities have invested in various forms of sports tourism, attracting thousands of tourists each year, both during the summer months and in the off-season. In this way, they extend the tourist season, reaping all the benefits that come with it. The purpose of this study, based on literature research, is to explore the development of sports tourism in Rhodes as a driving factor for the region's growth and to examine the prospects for further enhancement.

Keywords: *Rhodes, Sports tourism, Economy, Development, Alternative forms of tourism*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ABSTRACT.....	5
Εισαγωγή	7
1. Εισαγωγή στον αθλητικό τουρισμό	10
1.1 Ορισμός.....	10
1.2 Ιστορική αναδρομή	11
1.3 Μορφές του αθλητικού τουρισμού	12
1.4 Το προφίλ του αθλητικού τουρίστα	15
1.5 Ο αθλητικός τουρισμός και τα οφέλη που ανακύπτουν από αυτόν	18
2. Ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα.....	21
2.1 Η εμφάνιση του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα	21
2.2 Προϋποθέσεις ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού.....	23
2.3 Προοπτικές του αθλητικού τουρισμού.....	25
3. Ανάπτυξη και καλλιέργεια εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Ρόδο ...	27
3.1 Μελέτη περίπτωσης: Το τουριστικό προφίλ της Ρόδου.....	27
3.2 Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Ρόδο	31
4. Ο αθλητικός τουρισμός στη Ρόδο.....	39
4.1 Μορφές αθλητικού τουρισμού στη Ρόδο	40
4.2 Προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη Ρόδο.....	55
ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ Συμπεράσματα	58
Βιβλιογραφία	60

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από το 1960 έως σήμερα, ο τουρισμός έχει σημειώσει σημαντική ανάπτυξη, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες, τόσο παγκοσμίως όσο και στην Ελλάδα, έχουν ευδοκιμήσει οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Μια από αυτές είναι ο αθλητικός τουρισμός, που έχει κερδίσει πολλούς υποστηρικτές παγκοσμίως, συνδυάζοντας τουρισμό και αθλητισμό. Αυτοί οι δύο τομείς αποτελούν δύο από τις πιο επικερδείς βιομηχανίες της παγκόσμιας οικονομίας, προσφέροντας τεράστια οικονομικά οφέλη.

Από το 1970 και μετά, ο όρος "αθλητικός τουρισμός" άρχισε να αποκτά μεγάλη έκταση. Ωστόσο, στη χώρα μας, αυτή η μορφή τουρισμού αναπτύχθηκε κυρίως μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 2004, που έδωσαν ώθηση για τη δημιουργία μεγάλων και σύγχρονων αθλητικών εγκαταστάσεων στη χώρα, ικανών να φιλοξενήσουν μεγάλο αριθμό θεατών. Με νέες αθλητικές εγκαταστάσεις και τις ιδανικές κλιματολογικές συνθήκες που επιτρέπουν την άσκηση αθλητικών δραστηριοτήτων σχεδόν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, η Ελλάδα βρέθηκε να πρωταγωνιστεί σε αυτό το είδος τουρισμού τα τελευταία χρόνια, κυρίως σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και παγκοσμίως.

Παρά το γεγονός ότι σε όλη τη χώρα μπορούμε να συναντήσουμε αθλητικές εκδηλώσεις που συνδυάζουν τον αθλητισμό με την αναψυχή και την ξεκούραση, ορισμένες περιοχές, όπως η Ρόδος, ξεχωρίζουν λόγω της μορφολογίας του εδάφους και των ευνοϊκών θερμοκρασιών που επικρατούν εκεί. Η επένδυση στον αθλητικό τουρισμό μπορεί να έχει πολλά οφέλη, όπως η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και η εισροή χρημάτων στον Δήμο και στις επιχειρήσεις που επωφελούνται άμεσα ή έμμεσα από τον τουρισμό.

Στη Ρόδο, λοιπόν, ο ενδιαφερόμενος μπορεί να συμμετάσχει σε πληθώρα αθλητικών εκδηλώσεων τόσο κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου όσο και άλλων εποχών, όπως η άνοιξη και το φθινόπωρο, λόγω των υψηλών θερμοκρασιών που επικρατούν, παρέχοντας τη δυνατότητα για υπαίθριες δραστηριότητες. Το «νησί των ιπποτών» έχει αναλάβει κατά το παρελθόν πλήθος διεθνών και εθνικών εκδηλώσεων που σχετίζονται με το τρέξιμο, τη θάλασσα, το γκολφ, την ποδηλασία, το τένις, το τρίαθλο και το μπιτς βόλεϊ, ενώ στην περιφέρειά του έχουν γίνει επίσης καλοκαιρινά κλαμπ, σε αθλήματα όπως για παράδειγμα είναι το μπάσκετ.

Ακριβώς επειδή ο αθλητικός τουρισμός ανά τον κόσμο κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων, απέκτησε συνάμα και μεγάλη

οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η παρούσα εργασία που στόχο έχει να παρουσιάσει αυτή τη μορφή τουρισμού με επίκεντρο την Ρόδο.

Όσον αφορά στη διάρθρωση της παρούσας εργασίας, το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί ουσιαστικά μια εισαγωγή στον αθλητικό τουρισμό: Αρχικά, παρατίθενται οι ορισμοί που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς από τους ερευνητές και αφορούν στο τι είναι ο αθλητικός τουρισμός. Στη συνέχεια, επιχειρείται μια ιστορική αναδρομή στο πλαίσιο της οποίας παρακολουθούμε πώς ξεκίνησε και πώς εξελίχθηκε αυτή η εναλλακτική μορφή, πριν περάσουμε στην παρουσίαση και των διαφόρων μορφών που μπορεί να λάβει. Κατόπιν, σκιαγραφείται το προφίλ του αθλητικού τουρίστα όσον αφορά στα κίνητρα που έχει για να συμμετάσχει σε τέτοιου είδους εκδηλώσεις, αλλά και τα δημογραφικά του χαρακτηριστικά, δεδομένου ότι ο αθλητικός τουρισμός απευθύνεται σε ένα πιο εξειδικευμένο κοινό. Τέλος, καταγράφονται οι τάσεις ανάπτυξης και προώθησης του αθλητικού τουρισμού σε διεθνές επίπεδο.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται ένα πέρασμα από την διεθνή αγορά στην εγχώρα: Συγκεκριμένα, ο ερευνητής κάνει μια αναδρομή στην πορεία που ακολούθησε η εναλλακτική αυτή μορφή τουρισμού στην Ελλάδα (πότε ξεκίνησε, πώς εξελίχθηκε, κλπ.) και αναφέρεται στις προϋποθέσεις εκείνες που πρέπει να συντρέχουν, ώστε να αναπτυχθεί ο αθλητικός τουρισμός. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με την αναφορά στις προοπτικές που υπάρχουν για την περαιτέρω ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού και στα οφέλη που μπορεί η χώρα μας να αποκομίσει από αυτήν.

Το τρίτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην ανάπτυξη και καλλιέργεια των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Ρόδο: Αρχικά, παρουσιάζονται όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν το τουριστικό προφίλ του νησιού, ώστε να γίνει κατανοητό το γιατί μπορεί να αποτελέσει κοιτίδα τουρισμού. Δευτερευόντως, αναλύονται διεξοδικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, η καλλιέργεια και η ανάπτυξη των οποίων ευνοείται στο «νησί των ιπποτών» βάσει του κλίματός του και των γενικότερων συνθηκών που επικρατούν σε αυτό.

Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται αναλυτικά οι μορφές αθλητικού τουρισμού στις οποίες δίνει βαρύτητα η Ρόδος την τελευταία 15ετία τουλάχιστον: Πρόκειται για αθλητικές διοργανώσεις μικρότερου ή μεγαλύτερου βεληνεκούς, που έχουν χαρακτηριστεί ως επιτυχημένες και επαναλαμβάνονται κάθε χρόνο ή εκδηλώσεις που έχουν προσελκύσει μεγάλο μέρος θεατών και έγιναν θεσμός. Τέλος, υπάρχει αναφορά στις προοπτικές που υπάρχουν για την περαιτέρω ανάπτυξη

του αθλητικού τουρισμού στο «νησί των ιπποτών», κάτι που εξάλλου είναι και στο πλάνο των αρμόδιων αρχών.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

1.1 Ορισμός

Ο τουρισμός αποτελεί ένα πολυδιάστατο κοινωνικο-οικονομικό φαινόμενο, που έχει ρίζες στην αρχαιότητα και συνδέεται με τον ελεύθερο χρόνο μας. Ο τουρίστας αφιερώνει τον ελεύθερό του χρόνο για ένα ταξίδι μακριά από τον τόπο κατοικίας και εργασίας του, με σκοπό να ζήσει αλλαγές σε όλους του τους τομείς της ζωής. Οι λόγοι για τους οποίους κάποιος πραγματοποιεί ένα ταξίδι διαφοροποιούνται ανάλογα με τα κίνητρα και τον σκοπό του, όπως η ανάπαυση, η ψυχαγωγία, ο αθλητισμός κ.λπ.

Σύμφωνα με τον Edwards (1973), η έννοια του "αθλητισμού" πηγάζει από τον αγγλικό όρο "disport", που σημαίνει "αποσπώ" ή "εκτρέπω", συνδέοντας τον αθλητισμό με την έννοια της διασκέδασης και της απόλαυσης, διακόπτοντας την καθημερινότητα. Στις μέρες μας, η έννοια του αθλητισμού έχει αποκτήσει μια πολυδιάστατη υπόσταση. Σε γενικές γραμμές, θεωρείται ως ένα παιχνίδι (Hart&Birell, 1981) ή ως η εκτροπή από την καθημερινότητα, ως μια μορφή διασκέδασης και αναψυχής ή ως ένας ευχάριστος τρόπος για να περνάει κανείς την ώρα του (Zeigler, 1984).

Στον αιώνα που διανύουμε, τόσο ο αθλητισμός όσο και ο τουρισμός θεωρούνται δύο από τα μεγαλύτερα κοινωνικά φαινόμενα. Αμφότερες οι δραστηριότητες θεωρούνται σημαντικές «βιομηχανίες», εφόσον τραβούν την προσοχή μεγάλων ομάδων ανθρώπων και μάλιστα με συνεχώς αυξανόμενους ρυθμούς. Είναι μάλιστα χαρακτηριστική η αύξηση του ενδιαφέροντος για τον αθλητισμό ως τουριστικό προϊόν από την αθλητική βιομηχανία, τη βιομηχανία του τουρισμού και την επιστημονική κοινότητα τις τελευταίες δεκαετίες (Standeven&DeKnop, 1999).

Από τον γενικό ορισμό του τουρισμού μπορούμε να ορίσουμε τον αθλητικό τουρισμό – όπου δίνεται έμφαση στην αφορμή του τουρισμού που είναι διάφορα αθλητικά γεγονότα και αθλητικές δραστηριότητες – ως τη μορφή εκείνη του τουρισμού που συνδυάζει τα στοιχεία των αθλητικών δραστηριοτήτων με τον χρόνο των διακοπών (Υφαντίδου, 2015). Βασική στον προσδιορισμό του αθλητικού τουρισμού είναι η έννοια του ταξιδιού (Θεοδωράκης, 2012-13).

Επιπρόσθετα κατά τον Γκουτζιούπα (2006), ως αθλητικός τουρισμός μπορεί να οριστεί η τουριστική δραστηριότητα ατόμων και γκρουπ, που υποκινούνται κυρίως

από τη συμμετοχή τους σε οργανωμένες αθλητικές δραστηριότητες και προπονητικά προγράμματα, την παρακολούθηση αθλητικών αγώνων και την αθλητική αναψυχή.

Λαμβάνοντας υπόψιν τα παραπάνω οδηγούμαστε στο συμπέρασμα ότι ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί μία κοινωνική και οικονομική δραστηριότητα, η οποία βρίσκεται κάπου ανάμεσα στον αθλητισμό και τον τουρισμό (Pigeassou, 2004).

1.2 Ιστορική αναδρομή

Ο αθλητικός τουρισμός αναφέρεται στην ενεργητική ή παθητική ανάμιξη σε αθλητικές δραστηριότητες, όπου οι συμμετέχοντες λαμβάνουν μέρος είτε τυχαία είτε οργανωμένα, λόγω επαγγελματικών ή μη λόγων. Κεντρική προϋπόθεση είναι η μετακίνηση του συμμετέχοντα μακριά από τον τόπο διαμονής και εργασίας του (Σακελλάρη, 2015). Μέρος του αθλητικού τουρισμού είναι επίσης και η απλή μετακίνηση με σκοπό την επίσκεψη ενός γνωστού αθλητικού μνημείου ή κτιρίου. Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι οι έννοιες του τουρισμού και του αθλητισμού είναι αλληλένδετες (Gibson, 199). Συνεπώς, ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα πολύπλοκο και ευρύ φαινόμενο (Σακελλάρη, 2015).

Ο αθλητικός τουρισμός αποτέλεσε γρήγορα μία από τις πιο ελκυστικές μορφές τουρισμού, προσελκύοντας σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων και αποκτώντας αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας αντιλήφθηκαν από την αρχή τα οικονομικά οφέλη που θα είχαν από τη νέα αυτή μορφή τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και ενδιαφέρον που προκαλεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές (Τερζάκης, 2002).

Παράλληλα, σήμερα ο αθλητισμός και ο τουρισμός αποτελούν δύο μεγάλους κοινωνικούς θεσμούς, που αλληλεπιδρούν σε πολλές περιπτώσεις. Η γιγάντωση των δύο αυτών θεσμών, ιδίως μετά το 1960, οδήγησε στην εξέλιξή τους σε δύο κερδοφόρες σήμερα βιομηχανίες, οι οποίες αποφέρουν τεράστια κέρδη στους εμπλεκόμενους. Η γενεσιουργός αιτία της ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού βρίσκεται στον συνδυασμό των τουριστικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και στη σύνδεση του χρόνου των διακοπών με τον χρόνο πραγματοποίησης αθλητικών γεγονότων (Τερζάκης, 2002).

Πιο συγκεκριμένα, κατά την περίοδο 1960-1970 σημειώθηκαν μεγάλες και σημαντικές αλλαγές εξέλιξης όσον αφορά στους δύο αυτούς τομείς, τον τουρισμό και τον αθλητισμό, με αποτέλεσμα τη δεκαετία του 1970 να επέλθει ο συνδυασμός τους και η ευρεία πλέον χρήση του όρου « αθλητικός τουρισμός ». Σκοπός της χρήσης του όρου αυτού ήταν η περιγραφή μιας ειδικής μορφής τουρισμού, που συνδυάζει το ταξίδι με κάποια αθλητική δραστηριότητα.

Οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας διέκριναν γρήγορα την ανάγκη που δημιουργήθηκε σχετικά με την αλλαγή της τουριστικής ταυτότητας και αναζήτησαν άμεσα νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους. Τα οικονομικά οφέλη, όπως απορρέουν από τον αθλητικό τουρισμό, διακρίνονται παραπάνω:

- α) Ο γοργός ρυθμός ανάπτυξης
- β) Οι μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και

γ) Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα είτε αυτοί είναι παραγωγοί είτε είναι καταναλωτές, με αποτέλεσμα αμφότεροι να προβαίνουν σε σημαντικές επενδύσεις (Κατσογριδάκης, 2005).

Οι Gammon and Robinson (1997) συνοψίζουν τους λόγους της ραγδαίας ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στα παρακάτω:

1. Στη δημοτικότητα των εθνικών και διεθνών αθλητικών γεγονότων και εκδηλώσεων
2. Στην κατανόηση της αθλητικής δραστηριότητας ως μέσο προαγωγής της υγείας σε διεθνές επίπεδο
3. Στην οργανωμένη προσφορά αθλητικών εκδηλώσεων ανά τον κόσμο
4. Σημαντικό μέσο σύσφιξης σχέσεων των λαών και άσκησης εξωτερικής πολιτικής και
5. Στο ότι οι άνθρωποι που ασχολούνται με τον αθλητισμό είναι πιο ευέλικτοι στις μετακινήσεις και την επικοινωνία τους εξαιτίας της τεχνολογικής εξέλιξης.

1.3 Μορφές του αθλητικού τουρισμού

Ο αθλητικός τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες που διεξάγονται στη φύση για ενδυνάμωση και βελτίωση της φυσικής κατάστασης (δραστηριότητες γυμναστικής) ή για αθλήματα που απαιτούν εξωτερικό περιβάλλον για την πραγματοποίησή τους (outdooractivities), όπως ορειβασία, αναρρίχηση, κωπηλασία

κ.ά. Επίσης, περιλαμβάνει αθλητικές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε εσωτερικούς χώρους και σε αστικά κέντρα.

Πιο συγκεκριμένα, διακρίνεται σε δύο κατηγορίες: α) ενεργητική συμμετοχή, όπου το ίδιο το άτομο συμμετέχει στην αθλητική δραστηριότητα και β) παθητική συμμετοχή, όπου το άτομο παρακολουθεί τις αθλητικές δραστηριότητες των άλλων (Δουλκέρη, 2015). Αυτές οι διακρίσεις έχουν αποτελέσει αντικείμενο έντονου ακαδημαϊκού διαλόγου (Hall, 1992).

Επιπλέον, μια άλλη διάκριση αφορά το αν ο συμμετέχων στη δραστηριότητα είναι επαγγελματίας του χώρου ή ερασιτέχνης. Αυτό δημιουργεί ένα σημαντικό ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο ένας επαγγελματίας αθλητής μπορεί να θεωρηθεί τουρίστας, δεδομένου ότι κατά τη μετακίνησή του σε τουριστικούς προορισμούς, απουσιάζουν βασικά στοιχεία του φαινομένου του τουρισμού, όπως η αναζήτηση αναψυχής, η ελεύθερη επιλογή και ο ελεύθερος χρόνος (Μυλωνόπουλος, 2011).

Η Gibson (1998) προσπάθησε να κατηγοριοποιήσει τον αθλητισμό βάσει των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια των διακοπών των τουριστών. Σε αυτό το πλαίσιο, πρότεινε τις παρακάτω κατηγορίες αθλητικού τουρισμού:

α) Τουρισμός άθλησης και άσκησης: Αφορά τουρίστες, οι οποίοι επιθυμούν να προχωρήσουν σε έναν συνδυασμό άσκησης και άθλησης με τις διακοπές τους. Στα παραδείγματα αυτά συγκαταλέγονται οι τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται προορισμούς που τους επιτρέπουν να συνδυάσουν τις διακοπές με αθλητικές δραστηριότητες (λ.χ. κολύμβηση, ιστιοπλοΐα, ορειβασία κ.ά.).

β) Τουρισμός αθλητικών γεγονότων: Σχετίζεται με την επιλογή προορισμών από πλευράς των τουριστών, που παρέχουν και διάφορες αθλητικές υπηρεσίες. Στην κατηγορία αυτή συγκαταλέγονται μεγάλα αθλητικά γεγονότα, όπως είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου κ.α..

γ) Πολιτιστικός αθλητικός τουρισμός: Αυτή η μορφή δραστηριότητας προσφέρει στους επισκέπτες την ευκαιρία να ανακαλύψουν αθλητικούς χώρους με μεγάλη ιστορική σημασία και πολιτιστικό ενδιαφέρον (όπως χώροι διεξαγωγής δημοφιλών αθλημάτων, γνωστά πολυκαταστήματα πώλησης αθλητικών ειδών κ.λπ.) (Γκιόσος, Παπαδημητρίου & Συναδινός, 2000). Σε αυτήν την κατηγορία περιλαμβάνονται, για παράδειγμα, ο αρχαιολογικός χώρος της Αρχαίας Ολυμπίας και διάφορα μεγάλα στάδια που έχουν φιλοξενήσει τους Ολυμπιακούς αγώνες.

Μια άλλη διάκριση των μορφών αθλητικού τουρισμού περιλαμβάνει τις παρακάτω υποκατηγορίες:

α) Ενεργός αθλητικός τουρισμός, για τον οποίο χρησιμοποιείται, επίσης, ο όρος «διακοπές δραστηριοτήτων» (Υφαντίδου, 2015)

β) Αθλητικός τουρισμός γεγονότων, που αφορά στα ταξίδια που γίνονται για την παρακολούθηση κάποιων αθλητικών διοργανώσεων (π. χ. ποδοσφαιρικοί αγώνες ομάδων που αγωνίζονται εκτός έδρας ή διεθνή και ευρωπαϊκά πρωταθλήματα)

γ) Αθλητικός τουρισμός νοσταλγίας, στον οποίο κατατάσσονται τα ταξίδια και οι επισκέψεις σε μνημεία ιστορικά που σχετίζονται με τον αθλητισμό, π.χ. αρχαιολογικός χώρος Ολυμπίας, Παναθηναϊκό Στάδιο (Καλλιμάρμαρο) κλπ. (Σολωμός, 2020).

Στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να προσδιορίσουν τον αθλητικό τουρισμό, οι Kurtzman και Zauhar (1997) αναγνώρισαν πέντε βασικές κατηγορίες προϊόντων. Αυτές περιλαμβάνουν: α) αξιοθέατα του αθλητικού τουρισμού, β) κρουαζιέρες αθλητικού τουρισμού, γ) θέρετρα αθλητικού τουρισμού, δ) περιηγήσεις αθλητικού τουρισμού και ε) εκδηλώσεις αθλητικού τουρισμού.

Η Gibson (1998) χώρισε τον αθλητικό τουρισμό σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: α) Την παρακολούθηση κάποιου αθλητικού γεγονότος, β) την επίσκεψη σε κάποιο αθλητικό χώρο και γ) την ενεργητική συμμετοχή σε κάποιο αθλητικό γεγονός.

Τέλος, σύμφωνα με τον Γκουτζιούπα (2008), οι διακριτές μορφές του αθλητικού τουρισμού είναι οι κάτωθι:

α) Ο τουρισμός αθλητικών διοργανώσεων, που περιλαμβάνει τους τουρίστες που ταξιδεύουν για να παρακολουθήσουν αθλητικούς αγώνες και συνδυάζουν τις διακοπές τους με την παρακολούθηση των αγώνων. Αυτό προϋποθέτει μία τουλάχιστον διανυκτέρευση στον προορισμό διεξαγωγής του αθλητικού γεγονότος.

β) Οι ομάδες/αθλητές, δημοσιογράφοι και τεχνικοί που ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε αθλητικούς αγώνες και παραμένουν τουλάχιστον μία νύχτα στον τόπο διεξαγωγής του αθλητικού γεγονότος, καταναλώνοντας τουριστικές υπηρεσίες.

γ) Ο τουρισμός αθλητικής αναψυχής, που αφορά τουρίστες που ταξιδεύουν για να απολαύσουν τις διακοπές τους και να βελτιώσουν τη φυσική τους κατάσταση, συμμετέχοντας σε υπαίθριες αθλητικές δραστηριότητες (πχ ιππασία, τρέξιμο, ιστιοπλοΐα) ή σε προγράμματα αθλητικής αναψυχής που παρέχονται από ξενοδοχεία με ειδική υποδομή μέσω εξειδικευμένου προσωπικού ή γυμναστών.

Τέλος, παρατηρείται μια διάκριση ανάμεσα στους όρους "αθλητικός τουρισμός" και "τουριστικός αθλητισμός". Ο πρώτος αναφέρεται στη μετακίνηση με κύριο κίνητρο τη συμμετοχή ή παρακολούθηση αγώνων, ενώ ο δεύτερος

επικεντρώνεται στο γεγονός ότι ο κύριος σκοπός είναι ο τουρισμός και μέσω αυτού κάποιος μπορεί να συμμετάσχει σε αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης, υπάρχει διακρίση μεταξύ των τύπων τουριστών ανάλογα με τα κίνητρά τους για τον αθλητισμό.

Τέλος, παρατηρείται μια διάκριση ανάμεσα στους όρους "αθλητικός τουρισμός" και "τουριστικός αθλητισμός". Ο πρώτος δίνει έμφαση στην έννοια της μετακίνησης με πρωτεύον κίνητρο την συμμετοχή ή την παρακολούθηση αγώνων, ενώ ο δεύτερος στρέφει την προσοχή στο γεγονός ότι κύριο κίνητρο αποτελεί ο τουρισμός, και με αυτή την αφορμή κάποιος μπορεί να συμμετάσχει σε αθλητικές δραστηριότητες ή την παρακολούθησή τους.

Συνακόλουθα, παρατηρείται διάκριση στους τύπους τουριστών ανάλογα με τα κίνητρα που τους οδηγούν στον αθλητικό τουρισμό. Αυτοί, λοιπόν, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: οι τουρίστες που ελκύνονται από φυσικά ή τεχνητά "θέλγητρα" (όπως εθνικά πάρκα, βουνά ή στάδια, μουσεία κ.λπ.) που σχετίζονται άμεσα με τον αθλητισμό, αυτά που αποκαλούνται "sport tourism attractions". Στη δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνονται εκείνοι που ταξιδεύουν σε αθλητικά θέρετρα, όπως ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις που προσφέρουν υπηρεσίες και αθλητικές δραστηριότητες. Επίσης, αθλητικές δραστηριότητες μπορεί να προσφέρονται σε κρουαζιέρες που στοχεύουν σε αυτήν την κατηγορία τουριστών, όπως καθορίστηκε από τους Kurtzman και Zauhar (2003) και αναφέρεται από τον Θεοδωράκη (2012-2013).

1.4 Το προφίλ του αθλητικού τουρίστα

Οι αθλητικοί τουρίστες είναι άτομα ή ομάδες που ταξιδεύουν από τον τόπο διαμονής τους και διαμένουν σε περιοχές εκτός του γνωστού περιβάλλοντός τους, έχοντας ως κύριο κίνητρο τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών τους. Ο λόγος που ταξιδεύουν συνδέεται με την ενεργή ή παθητική συμμετοχή τους σε ανταγωνιστικά ή αναψυκτικά αθλήματα της επιλογής τους (Hinch & Highman, 2011). Πρέπει να σημειωθεί ότι οι προθέσεις συμπεριφοράς των αθλητικών τουριστών για επίσκεψη ή επανεξέταση ενός προορισμού επηρεάζονται από τις αντιλήψεις για την εικόνα των γεγονότων και των προορισμών (Kaplanidou & Vogt, 2007).

Αντίστοιχα, οι Standeven και De Knop (1999) ορίζουν τον αθλητικό τουρίστα ως το άτομο που λαμβάνει μέρος τυχαία, με ενεργητική ή παθητική ανάμειξη, σε μια αθλητική δραστηριότητα για εμπορικούς, επαγγελματικούς ή ψυχαγωγικούς λόγους,

κατά τη διάρκεια ταξιδιών αναψυχής μακριά από την τοποθεσία διαμονής και εργασίας του. Στην κατηγορία της παθητικής συμμετοχής του τουρίστα σε κάποια αθλητική δραστηριότητα, περιλαμβάνονται οι:

- α) Τυχάιος παρατηρητής και
- β) Συνειδητοποιημένος παρατηρητής.

Στην ενεργητική μορφή εντάσσεται ο τουρίστας εκείνος, ο οποίος συμμετέχει σε οργανωμένες ατομικές διακοπές αθλητικής δραστηριότητας και σε αθλητικές δραστηριότητες κατά τη διάρκεια των διακοπών του.

Ο Αλεξανδρής (2018) διέκρινε τους αθλητικούς τουρίστες στις παρακάτω κατηγορίες:

1) Στους ενεργούς αθλητικούς τουρίστες, οι οποίοι συμμετέχουν σε μια πληθώρα αθλητικών δραστηριοτήτων και προγραμμάτων άσκησης υποκινούμενοι από την αναψυχή. Χαρακτηριστικές κατηγορίες είναι:

α) Οι τουρίστες που λαμβάνουν μέρος σε μαραθώνιους και ημι-μαραθώνιους αστικών κέντρων και βουνών

β) Οι συμμετέχοντες σε μια πληθώρα αθλητικών δραστηριοτήτων αναψυχής που σέβονται το φυσικό περιβάλλον, όπως είναι το ράφτινγκ, η αναρρίχηση, η πεζοπορία κ.ά.

γ) Οι παίκτες αγώνων γκολφ

δ) Οι συμμετέχοντες σε χιονοδρομικές δραστηριότητες

ε) Οι τουρίστες που λαμβάνουν μέρος σε δραστηριότητες ευεξίας, όπως είναι yoga και pilates, σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς

ζ) Οι κατασκηνωτές που επιλέγουν οργανωμένες τοποθεσίες.

2) Στους παθητικούς αθλητικούς τουρίστες, που συνηθίζουν να κάνουν ταξίδια υποκινούμενοι από την παρακολούθηση αθλητικών διοργανώσεων, όπως είναι για παράδειγμα τα διάφορα εθνικά, διεθνή και ευρωπαϊκά πρωταθλήματα. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν:

α) Οι θεατές που παρακολουθούν μια πληθώρα αθλητικών διοργανώσεων, οι οποίες λαμβάνουν χώρα σε μικρές ή μεγάλες αθλητικές εγκαταστάσεις

β) Οι θεατές που παρακολουθούν αθλητικές διοργανώσεις, οι οποίες διεξάγονται στην ύπαιθρο όπως είναι οι μαραθώνιοι πόλεων κ.ά.

γ) Οι συνοδοί αθλητών

δ) Οι τουρίστες που επιλέγουν να επισκεφτούν διάφορα αθλητικά μνημεία, όπως είναι διάσημα και φημισμένα γήπεδα, αθλητικά μουσεία, Ολυμπιακές εγκαταστάσεις κ.τ.λ.

ε) Στους επαγγελματίες ή ερασιτέχνες αθλητές, που δεν αποτελούν τουρίστες αναψυχής, καθώς πραγματοποιούν την επίσκεψή τους σε κάποιο μέρος με μοναδικό στόχο τη συμμετοχή ή προετοιμασία τους σε αγώνες (βλ. μεμονωμένους αθλητές, επαγγελματικές και ερασιτεχνικές αθλητικές ομάδες κ.ά.)

στ) Οι χορηγοί, που είναι υποχρεωμένοι να παραβρεθούν σε διάφορες αθλητικές διοργανώσεις, καθώς έχουν επενδύσει χρήματα σε αυτές

ζ) Οι δημοσιογράφοι, που καλούνται να καλύψουν αυτές τις αθλητικές διοργανώσεις.

Ο αθλητικός τουρίστας ωθείται κυρίως από τη συμμετοχή σε αθλητικά γεγονότα ή την παρακολούθησή τους. Για παράδειγμα, ένας αθλητικός τουρίστας που επιθυμεί να ταξιδέψει για να παρακολουθήσει ένα ευρωπαϊκό πρωτάθλημα ποδοσφαίρου, έχει ως βασικό κίνητρο την παρακολούθηση της αγαπημένης του ομάδας. Ως δευτερεύοντα κίνητρα μπορεί να αναφερθούν η συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή εορταστικά γεγονότα, η τοπική φιλοξενία και η απόλαυση του ευχάριστου καιρού κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Επίσης, όταν κάποιος αθλητικός τουρίστας ασχολείται με ένα αθλητικό δραστηριότητα, όπως το γκολφ, τα κύρια κίνητρό του είναι να συμμετέχει στο άθλημα και να ζήσει την εμπειρία του παιχνιδιού, ενώ τα δευτερεύοντα κίνητρό του περιλαμβάνουν το επίπεδο της ποιότητας των μαθημάτων, το κοινωνικό περιβάλλον, το τοπίο και το κλίμα, καθώς και άλλα στοιχεία που προστίθενται στην συνολική εμπειρία του γκολφ.

Τα πρωτεύοντα και δευτερεύοντα κίνητρα είναι πολλά και εξαρτώνται από έναν συνδυασμό παραγόντων κάθε φορά. Έτσι, ο αθλητικός τουρίστας χωρίζεται σε τρεις κατηγορίες λόγω αυτών των κινήτρων, που είναι οι ακόλουθες:

α) Ανάλογα με την ανταγωνιστικότητα και την αναψυχή

β) Ανάλογα με την δραστηριότητα και

γ) Ανάλογα με την παθητικότητα.

Η πολυπλοκότητα των κινήτρων των αθλητικών τουριστών δεν πρέπει να μας εκπλήσσει, καθώς αντανάκλα την πολυπλοκότητα της ανθρώπινης προσωπικότητας. Αυτό σημαίνει ότι κάθε άνθρωπος έχει διαφορετικές ανάγκες και κίνητρα που τον οδηγούν να επισκεφθεί ένα μέρος ως αθλητικός τουρίστας, είτε συμμετέχοντας ενεργά σε ένα αθλητικό γεγονός, είτε ως θεατής (Κώστας & Υφαντίδου, 2015).

Η κατανόηση των κινήτρων και των επιθυμητών εμπειριών των ταξιδιωτών αναψυχής αποτελεί ζωτικής σημασίας πτυχή για την επιτυχία των αθλητικών τουριστικών προορισμών. Η σημαντικότητα των κινήτρων, όπως ο ανταγωνισμός, η επιδίωξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων ή ενασχόληση με συγκεκριμένα αθλήματα, η συμμετοχή, η κοινωνική συντροφικότητα και η ικανοποίηση από την εμπειρία του τουριστικού προϊόντος στον αθλητικό προορισμό, πρέπει να γίνει κατανοητή για να επιτευχθούν ενισχυμένες εμπειρίες για τους επισκέπτες. Σημαντική είναι η συμβολή στη μελέτη του αθλητικού τουρισμού ως κοινωνικό φαινόμενο εφόσον αναλυθούν τα τουριστικά κίνητρα και οι εμπειρίες του αθλητισμού με τρόπο θεωρητικά ενημερωμένο (Higham, 2005).

Τέλος, σχετικά με το προφίλ του αθλητικού τουρίστα, αυτό κρίνεται πολύ ελκυστικό για τις τουριστικές επιχειρήσεις καθώς:

- α) Είναι σε καλή οικονομική κατάσταση
- β) Έχει συνήθως υψηλό μορφωτικό επίπεδο
- γ) Το 1/3 είναι απόφοιτοι πανεπιστημίων και το 23% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακών
- δ) Η ηλικιακή μονάδα, που προσελκύει αυτή η μορφή τουρισμού, είναι 18 έως 44 ετών
- ε) Είναι άτομα πρόθυμα να ταξιδέψουν μακριά για να βρουν αυτό που θέλουν και
- στ) Υπάρχει η τάση να είναι «αφοσιωμένοι» τουρίστες (Gibson 1998).

1.5 Ο αθλητικός τουρισμός και τα οφέλη που ανακύπτουν από αυτόν

Ο τουρισμός αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας. Έτσι, η υλοποίηση προγραμμάτων αθλητικού τουρισμού προσφέρει πολλά οφέλη σε διεθνές επίπεδο, δεδομένου ότι οι επιπτώσεις μιας μεγάλης αθλητικής εκδήλωσης είναι μακροχρόνιες. Συγκεκριμένα, οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις παρέχουν τη δυνατότητα για επενδύσεις από τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Επιπλέον, συμβάλλουν στην μακροπρόθεσμη ανάπτυξη σε τομείς, όπως η κτηματαγορά, η απασχόληση και κυρίως ο τουρισμός. Ωστόσο, η αξιολόγησή τους δεν είναι εύκολο να γίνει πριν την πραγματική τους επίδραση (Preuss, 2006). Από μικροοικονομικής απόψεως, οι μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις μπορούν να αναλυθούν ως μια θετική διαταραχή της ζήτησης, αφετηρία της οποίας είναι η χρονική περίοδος που ανατίθενται

η διεξαγωγή της αθλητικής διοργάνωσης στην πόλη και ολοκληρώνεται με την τέλεση των Αγώνων (Παπανίκος, 1999).

Μια ανάλυση κόστους-οφέλους αποτελεί αναγκαίο εργαλείο για την αξιολόγηση των οικονομικών επιπτώσεων του αθλητικού τουρισμού. Αυτό σημαίνει πως πρέπει να καταγραφούν και να περιγραφούν όλα τα έξοδα και τα οφέλη που συνδέονται με τη διοργάνωση, είτε άμεσα είτε έμμεσα (Συναδινός, 2004). Ειδικότερα, η περίοδος αξιολόγησης αρχίζει από την προετοιμασία, συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της διοργάνωσης και ολοκληρώνεται μετά από αυτήν, περιλαμβάνοντας και τον προγραμματισμό για τη μετέπειτα χρήση των υποδομών και των αθλητικών εγκαταστάσεων. Σε περίπτωση που τα αποτελέσματα είναι θετικά, αυτά θα φανούν μακροπρόθεσμα, οπότε μπορεί να γίνει και η τελική αποτίμηση, εάν η διοργάνωση μιας μεγάλης αθλητικής εκδήλωσης είχε θετική επίδραση στην οικονομία της χώρας που τη φιλοξένησε ή όχι.

Ο βαθμός των οικονομικών επιπτώσεων μιας μεγάλης αθλητικής διοργάνωσης εξαρτάται από πολλές παραμέτρους (Συναδινός, 2004), όπως:

α) Το μακροοικονομικό περιβάλλον της χώρας φιλοξενίας την τελευταία δεκαετία, δηλαδή πέντε χρόνια πριν και μετά την διοργάνωση

β) Οι οικονομικοί δείκτες της χώρας φιλοξενίας, όπως το ΑΕΠ, ο πληθωρισμός, το εξωτερικό χρέος, οι εξαγωγές, η ανεργία κ.λπ.

γ) Η χρηματοδοτική πολιτική της χώρας

δ) Οι δαπάνες που γίνονται τόσο για την κατασκευή των αθλητικών εγκαταστάσεων όσο και των υποδομών, είτε συνδέονται άμεσα με τη διοργάνωση είτε όχι

ε) Οι επιπτώσεις στον τουρισμό από την προετοιμασία και την διεξαγωγή

στ) Τα έσοδα από την πώληση εισιτηρίων, τα δικαιώματα τηλεοπτικής μετάδοσης, το εμπόριο προϊόντων, τον φιλοτελισμό κ.λπ.

ζ) Ο τρόπος χρηματοδότησης της διοργάνωσης, το ποσοστό από τον κρατικό προϋπολογισμό ή τον εξωτερικό δανεισμό.

Συνοπτικά, ο Γκουτζιούπας (2006) επισημαίνει σχετικά με τα οφέλη:

- Βελτιώνεται η υγεία και προωθείται ένας ενεργητικός τρόπος ζωής

- Δημιουργούνται έσοδα από την μετακίνηση, διαμονή, διατροφή, τις προπονήσεις, τις αγορές, τις περιηγήσεις κ.τ.λ.

- Αναβαθμίζονται τουριστικά οι περιοχές - προορισμοί και οι κοινωνίες υποδοχής του

- Οι κάτοικοι των περιοχών όπου ευδοκίμει ο αθλητισμός τουρισμός κινητοποιούνται ώστε να συμμετέχουν πιο ενεργά στα αθλητικά δρώμενα που λαμβάνουν χώρα στο μέρος τους

- Ο αθλητικός τουρισμός απολαμβάνει τη διεθνή προβολή, με αποτέλεσμα να δημιουργείται μια θετική εικόνα της περιοχής φιλοξενίας προγραμμάτων/αγώνων

- Δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας και νέα επαγγέλματα, όπως σύμβουλοι ανάπτυξης αθλητικού τουρισμού, προπονητές ομαδικών και ατομικών αθλημάτων, γυμναστές, εκπαιδευτές χειμερινών αθλημάτων, εκπαιδευτές extreme sports, ξεναγοί, διερμηνείς, συνοδοί υπαίθριων δραστηριοτήτων, οδηγοί βουνού, ορειβασίας, δασικών μονοπατιών και φαραγγιών, εκτροφείς και φροντιστές αλόγων, εκπαιδευτές ιππασίας, ναυαγοςώστες, εκπαιδευτές καταδύσεων, εργοφυσιολόγοι, φυσικοθεραπευτές, sport venue promoters, sport travelagents και συνοδοί γκρουπ, sport event managers και marketing managers, sport tourism managers σε ξενοδοχεία και sport animators (Παγούνης, 2012)

- Συνεισφέρει στην πολιτιστική κουλτούρα των ανθρώπων, διευκολύνει τις σχέσεις των κατοίκων μιας περιοχής με τον υπόλοιπο κόσμο και άρση πολιτικών και θρησκευτικών διαφορών

- Επιμηκύνεται η τουριστική σεζόν

- Ενδυναμώνονται οι τοπικές παραδόσεις και τονίζεται η ταυτότητα των κατοίκων μιας περιοχής

- Προσελκύονται κεφάλαια για τη συντήρηση αθλητικών εγκαταστάσεων

- Συνεισφέρει στην προώθηση περιβαλλοντικών ευαισθησιών (Γκουτζιούπας, 2006).

2. Ο ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2.1 Η εμφάνιση του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, ο αθλητικός τουρισμός είναι μία μορφή τουρισμού, που γνωρίζει ιδιαίτερη άνθιση τις τελευταίες δεκαετίες. Άλλωστε, η χώρα μας αποτελεί κοιτίδα του πολιτισμού και του αθλητισμού και όπως εύστοχα υποστήριξε ο Gardiner (1930), «η ιστορία του αρχαίου παγκόσμιου αθλητισμού έχει τις ρίζες της στην ιστορία του ελληνικού αθλητισμού και αυτό γιατί το ελληνικό έθνος ήταν το μοναδικό αθλητικό έθνος της αρχαιότητας».

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 καταγράφηκε το πρώτο οργανωμένο πρόγραμμα αναψυχής εξωτερικού χώρου στον ελλαδικό χώρο, που περιελάμβανε δραστηριότητες κυρίως ράφτινγκ, πεζοπορίες και καγιάκ. Την περίοδο εκείνη το μάρκετινγκ των συγκεκριμένων προγραμμάτων ήταν πολύ περιορισμένο και εξίσου περιορισμένες ήταν οι προσπάθειες που γίνονταν για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των ξένων τουριστών για ενεργητικές διακοπές. Ωστόσο, το σκηνικό άρχισε να αλλάζει από το 1990 και έπειτα, όταν η βιομηχανία του αθλητικού τουρισμού δραστηριοποιήθηκε ακόμη περισσότερο, γεγονός που οφείλεται στη δραστηριοποίηση νέων ιδιωτικών οργανισμών στην αγορά εκ των οποίων κάποιοι από αυτούς ακολούθησαν τις αρχές της δίκαιης παροχής (franchising). Έτσι, η αγορά αναπτύχθηκε ακολουθώντας την κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη και την εξέλιξη του τρόπου ζωής. Η συμμετοχή σε δραστηριότητες εξωτερικού χώρου προωθήθηκε ως μοντέρνος τρόπος ζωής και εναλλακτική επιλογή για διακοπές. Για τον σύγχρονο άνθρωπο, οι παραδοσιακές επιλογές αναψυχής έχουν γίνει παρελθόν (Χρόνη, 2001).

Κατά τις αρχές του 21ου αιώνα, η βιομηχανία του αθλητικού τουρισμού συνεχίζει να αναζητά νέες λύσεις, καθώς οι ιδιωτικοί οργανισμοί θέτουν όλο και υψηλότερους επαγγελματικούς στόχους για ντόπιους και ξένους τουρίστες, με έμφαση στην ανάπτυξη ενός τουριστικού δικτύου (Κουθούρης & Αλεξανδρή, 2005). Στην πραγματικότητα, ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα πήρε ώθηση μετά τη διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 (Γκουτζιούπας, 2006), καθώς πριν από αυτούς, δεν είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες και δεν είχαν αναπτυχθεί πλήρως οι σύγχρονες αθλητικές υποδομές και η κατάλληλη προώθηση του αθλητικού τουρισμού στη χώρα.

Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 σημάδεψαν την έναρξη της ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα (Γκουτζιούπας, 2006). Πριν από τη διεξαγωγή των Αγώνων, η χώρα μας δεν διέθετε τις απαραίτητες υποδομές και προϋποθέσεις για τον αθλητικό τουρισμό. Ωστόσο, η επιτυχία των Αγώνων παρείχε την απαραίτητη ώθηση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού. Οι επαγγελματίες του κλάδου αξιοποίησαν τη δυναμική του αθλητικού τουρισμού, ενώ το υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης στήριξε αθλητικές διοργανώσεις με διεθνή προβολή. Όλα τα παραπάνω συνετέλεσαν, ώστε σε σύντομο χρονικό διάστημα η Ελλάδα να μπορέσει να αποκτήσει τη δική της θέση στον παγκόσμιο χάρτη του αθλητικού τουρισμού (Χουρδάκης, 2013).

Ένας από τους κύριους λόγους που οδήγησαν στην ανάπτυξη και εν τέλει εξάπλωση του αθλητικού τουρισμού έχει να κάνει με την διαρκή αύξηση του πληθυσμού για συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες είτε μικρής είτε μεγάλης εμβέλειας. Πρόκειται, εξάλλου, για μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού κατά τη διάρκεια της οποίας οι τουρίστες μπορούν να ασκηθούν, να γυμναστούν, να παίξουν ή να αθληθούν ή/και να επιδοθούν σε ένα ή περισσότερα αγωνίσματα. Ο αθλητικός τουρισμός περιλαμβάνει και περιπτώσεις όπου ομάδες ατόμων (αθλητές, προπονητές, συνοδοί, βοηθητικό προσωπικό, οπαδοί) μετακινούνται από τον τόπο μόνιμης κατοικίας τους προκειμένου να λάβουν μέρος σε αθλητικούς αγώνες, είτε επαγγελματικούς είτε ερασιτεχνικούς, και στις περιπτώσεις αυτές μπορούμε να κάνουμε λόγο για αθλητικό τουρισμού επιδόσεων ή άμιλλας (Μαντζουράνη και Τζιφάκη, 2006).

Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα ενισχύθηκε από την ιδιωτική πρωτοβουλία, με τη δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων που προσφέρουν αθλητικές εγκαταστάσεις. Επίσης, δήμοι και κοινότητες δημιούργησαν αθλητικούς χώρους για τους πολίτες και τους τουρίστες, συντελώντας στη βελτίωση των υποδομών και των υπηρεσιών στον τομέα του αθλητικού τουρισμού (Δημητρόπουλος, 2016). Αυτό οδήγησε στη διεύρυνση των υψηλής ποιότητας υποδομών και υπηρεσιών σε πολλούς τομείς, όπως είναι το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες, η διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η στέγαση, η πολιτιστική κληρονομιά, οι οργανισμοί και οι κατασκευασμένες διευκολύνσεις (Σακελλάρης, 2015).

Πάντως, δύο περίπου δεκαετίες μετά την εμφάνιση του αθλητικού τουρισμού στη χώρα μας και το 2022 θεωρήθηκε ως μια χρονιά ιδανική για τον αθλητικό τουρισμό στην Ελλάδα, όπως το είχαν προβλέψει τόσο ο Υπουργός Τουρισμού, Βασίλης Κικίλιας, όσο και η Υφυπουργός Τουρισμού, Σοφία Ζαχαράκη, αλλά και ο

Υφυπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού, Λευτέρης Αυγενάκης, στις ομιλίες τους στο μεγαλύτερο συνέδριο για το αθλητικό management και τον Αθλητικό Τουρισμό, στο «Front Runners in Sports Management 4.0». Και αυτό γιατί, μπορεί τα πρώτα δρομικά events ανά την χώρα να παρουσίασαν μια πτώση τους πρώτους μήνες σε σύγκριση με το 2019 αλλά με το πέρασμα των μηνών ο κόσμος επανήλθε πλήρως σε αγωνιστική δράση. Επιπλέον, η μετάβαση πολλών διοργανώσεων από την πανδημία π μαζί με τους αντίστοιχους δήμους στη νέα εποχή ήταν δύσκολη μιας και δεν μπορούσαν να αντιληφθούν πόσο απαραίτητο είναι να ανακοινώνονται οι ημερομηνίες των διοργανώσεων τουλάχιστον 8-10 μήνες πριν την πραγματοποίησή τους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να είναι περιορισμένες αρχικά οι ροές ξένων επισκεπτών, κάτι που θα αποτελέσει προϋπόθεση για μελλοντικές ενέργειες.

Ωστόσο τα ελληνικά brands κέρδισαν τις εντυπώσεις: Αυθεντικός Μαραθώνιος της Αθήνας, Αρκαλοχώρι, Navarino Challenge, Σπέτσες, Ζαγόρι MountainRunning, Santorini Experience, Μαραθώνιος του Ναυπλίου, Αυθεντικός Μαραθώνιος Κολύμβησης στο Πευκί, Ioannina LakeRun, Μέτσοβο Ursa Trail, Rhodes Marathon, αλλά και το Stoiximan Aegean Ball Festival ήταν μερικές από τις διοργανώσεις που ξεχώρισαν μέσα στο 2022, αφήνοντας ακόμα μεγαλύτερες υποσχέσεις για το μέλλον.

Ένα από τα στοιχεία εκείνα που κρίνονται σημαντικά για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη χώρα μας - εκτός από την αύξηση των αθλητικών εκδηλώσεων τουρισμού - είναι σίγουρα η αύξηση της χωρητικότητας των εγκαταστάσεων (πχ. γηπέδων ή χώρων), αλλά και η στήριξη από την κυβέρνηση που πρέπει να αρχίσει να μεγαλώνει όλες τις διοργανώσεις σε όλους τους τόπους και σε όλη την επικράτεια (Τσόλης, 2023).

2.2 Προϋποθέσεις ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού

Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού παγκοσμίως προϋποθέτει την ύπαρξη εκείνων των συνθηκών, οι οποίες επιτρέπουν την καλλιέργεια και την επικράτησή του. Αυτές είναι οι ακόλουθες, όπως τις κατηγοριοποίησε ο Γκουτζιούπας(2006):

1. Οι επιχειρήσεις που παρέχουν αθλητικές υπηρεσίες και εναλλακτικές δραστηριότητες πρέπει να δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην ποιότητα των υπηρεσιών τους (για παράδειγμα, η συνεργασία με διπλωματούχους γυμναστές θα πρέπει να είναι βασική προϋπόθεση) και στην τιμολογιακή τους πολιτική. Η ανταγωνιστική φύση του

χώρου απαιτεί διαρκή παρακολούθηση της αγοράς για να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητά τους.

2. Ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί ένα προϊόν που προκύπτει από τη σύζευξη του τουρισμού με τον αθλητισμό. Και οι δύο αυτές δραστηριότητες είναι δημοφιλείς παγκοσμίως και αποτελούν ουσιώδεις ανάγκες για κάθε άτομο.

3. Οι επαγγελματίες στον τομέα θα πρέπει να έχουν υπόψη τους ότι οι καταναλωτές αξιολογούν συνολικά την εμπειρία τους από τα προϊόντα αθλητικού τουρισμού. Επομένως, η ποιότητα των υπηρεσιών, όπως η ποιότητα των αθλητικών εγκαταστάσεων ή των γευμάτων, είναι εξίσου σημαντική.

4. Λαμβάνοντας υπόψη το δυναμικό χαρακτήρα του αθλητικού προϊόντος, επηρεάζεται από εξωτερικούς παράγοντες όπως οι καιρικές συνθήκες και η ψυχολογική κατάσταση των καταναλωτών. Οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή του αθλητικού τουριστικού προϊόντος πρέπει να αντιμετωπίζουν τα υψηλά ρίσκα και τις προκλήσεις που προκύπτουν, αλλά ταυτόχρονα μπορούν να επωφεληθούν από τις υψηλές αποδόσεις.

Από την άλλη πλευρά, οι προϋποθέσεις που απαιτούνται ώστε να αναπτυχθεί επιτυχώς ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα αναφέρονται παρακάτω:

1. Αναγκαία είναι η στενή συνεργασία μεταξύ εξειδικευμένων φορέων, όπως οι τουριστικές και αθλητικές επιτροπές των τοπικών αρχών, το Υπουργείο Τουριστικής Ανάπτυξης, το Υπουργείο Πολιτισμού, το Υπουργείο Παιδείας, αθλητικοί φορείς, αθλητικές εγκαταστάσεις, διοργανωτές αγώνων, εταιρείες παροχής αθλητικών υπηρεσιών και εξοπλισμού, ξενοδοχειακές και τουριστικές επιχειρήσεις, τοπική κοινότητα υποδοχής και άλλες σχετικές εταιρείες. Είναι εμφανές ότι η διαμόρφωση ενός κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου, η καθιέρωση λειτουργικών προδιαγραφών για τις επιχειρήσεις Αθλητικού Τουρισμού και η ενίσχυση νέων επαγγελματικών κλάδων είναι εξαιρετικά αναγκαία.
2. Οι εμπλεκόμενοι φορείς πρέπει να αποκτήσουν την κατάλληλη επαγγελματική και ακαδημαϊκή εκπαίδευση, έτσι ώστε να είναι σε θέση να καθορίζουν σωστά τα όρια του γνωστικού τους αντικειμένου. Αυτό θα επιτρέψει τη δημιουργία ικανών και εξειδικευμένων στελεχών που θα υποστηρίζουν τις υπηρεσίες του αθλητικού τουρισμού.
3. Η ύπαρξη εκτεταμένων και υψηλής ποιότητας υποδομών σε πολλούς τομείς υποστήριξης, όπως το φυσικό περιβάλλον, οι υπηρεσίες επικοινωνίας, η

διασκέδαση, οι μεταφορές, το τεχνητό περιβάλλον, η διαμονή, η ασφάλεια και οι κατασκευαστικές διευκολύνσεις, αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις.

2.3 Προοπτικές του αθλητικού τουρισμού

Οι προοπτικές που έχει ο αθλητικός τουρισμός για περαιτέρω ανάπτυξη είναι τεράστιες, κάτι που αναγνωρίζεται από όλους τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Στο επίπεδο της Ελλάδας, ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους τομείς του ελληνικού τουρισμού και μπορεί να δώσει επιπλέον ώθηση στην βαριά βιομηχανία της χώρας μας (ka-business.gr, 2022).

Στις αρχές του 2022, ο Υπουργός Τουρισμού, Βασίλης Κικίλιας, ανακοίνωσε μια σημαντική συμφωνία που αποσκοπεί στην ενίσχυση του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, συνεργάστηκε με τον tour operator Apollo Travel Group, μια θυγατρική του ομίλου DER Touristik. Αξίζει να σημειωθεί ότι πρόκειται για τον μεγαλύτερο τουριστικό πάροχο στη Σκανδιναβία για τους ελληνικούς προορισμούς. Αναμενόταν να φέρει περίπου 500.000 επισκέπτες στην Ελλάδα εκείνη τη χρονιά. Μέσα στη συμφωνία, είχε ενσωματωθεί η υποστήριξη από το Υπουργείο Τουρισμού για τις προσπάθειες του ομίλου. Ο όμιλος εγκαινίασε τον Μάιο ένα νέο ξενοδοχείο στη Λήμνο, το οποίο απέσπασε επίσης την έγκριση της Σουηδικής Ολυμπιακής Επιτροπής για την προετοιμασία αθλητών. Επιπλέον, έχει ετοιμάζει ένα νέο ξενοδοχείο στη Ρόδο. Ο ίδιος ο Υπουργός υπογράμμισε τη σημασία του αθλητικού τουρισμού, αναδεικνύοντας τον ρόλο των ταξιδιών για την υγεία, την ευεξία, την εμπειρία του ταξιδιού και την επαφή με τη φύση (imerisia.gr, 2021).

Σε παγκόσμια κλίμα, ο τζίρος από τον αθλητικό τουρισμό εκτιμάται ότι τα φτάσει στο 1,8 δισ. δολάρια το 2030 έναντι 1 δισ. δολάρια σήμερα. Πρόκειται για μια τεράστια αγορά, από την οποία η Ελλάδα έχει τη δυνατότητα να πάρει μερίδιο, όπως επισήμανε ο γενικός γραμματέας του Ελληνικού Οργανισμού Τουρισμού (ΕΟΤ), Δημήτρης Φραγκάκης, σε δηλώσεις του το Νοέμβριο του 2022. Ενδεικτικά ανέφερε ότι περίπου 20 εκατ. ευρώ «μπήκαν» στην οικονομία της Αττικής από τον Κλασικό Μαραθώνιο της Αθήνας, στον οποίο συμμετείχαν 18.000 ξένοι δρομείς, ενώ άλλα 25 εκατ. ευρώ υπολογίζεται ότι ήταν ο τζίρος που δημιουργήθηκε σε τρεις ημέρες από το «Ράλι Ακρόπολις» του 2021 και σε περιοχές εκτός Αθηνών. Επιπλέον, ο Διεθνής Ποδηλατικός Γύρος στις Ελλάδας, που πραγματοποιήθηκε τον περασμένο Απρίλιο, προβλήθηκε σε 28 κανάλια του εξωτερικού, εξασφαλίζοντας στη χώρα μας προβολή,

που αν οι αρμόδιοι φορείς την είχαν πληρώσει, θα στοίχιζε 17 εκατ. ευρώ, ήτοι το 50% του ετήσιου προϋπολογισμού του ΕΟΤ.

Είναι εύκολα κατανοητό πως ο αθλητικός τουρισμός αποτελεί έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κλάδους του τουρισμού στην Ελλάδα. Όπως χαρακτηριστικά τόνισε ο υφυπουργός Πολιτισμού και Τουρισμού, Λευτέρης Αυγενάκης, αυτή η μορφή τουρισμού αντιστοιχεί στο 12,2% της παγκόσμιας τουριστικής αγοράς, ενώ η αναπτυξιακή ώθηση που δίνει γενικά ο τουρισμός στην οικονομία είναι τεράστια (protothema.gr, 2021).

3. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗ ΡΟΔΟ

3.1 Μελέτη περίπτωσης: Το τουριστικό προφίλ της Ρόδου

Πρωτεύουσα του νομού των Δωδεκανήσων αλλά και του ομώνυμου νησιού είναι η Ρόδος, που αποτελεί συγχρόνως τη μεγαλύτερη πόλη του γεωγραφικού διαμερίσματος, αλλά και τη δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του Αιγαίου Πελάγους μετά το Ηράκλειο της Κρήτης. Βρίσκεται περίπου 350 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά της Αθήνας και 18 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Τουρκίας, ενώ στα βασικά της χαρακτηριστικά είναι το γεγονός ότι διαθέτει πλούσια ιστορία και είναι παγκόσμια γνωστή για τα αξιοθέατά της. Το νησί της Ρόδου με έκταση 1.407,94 τ.χλμ είναι το τέταρτο σε έκταση στην Ελλάδα και έχει πληθυσμό 95.117 κατοίκους (INEMY, 2013).

Η Ρόδος ανήκει στον νομό Δωδεκανήσου, ο οποίος εντάσσεται στην περιφέρεια του Νοτίου Αιγαίου και είναι ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας. Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της χώρας, κοντά στη δυτική ακτή της Τουρκίας (hellenicaworld.com). Η ακτογραμμή της Ρόδου απλώνεται σε μήκος 253 χιλιομέτρων και η υψηλότερη κορυφή της είναι ο όρος Αττάβυρος, που φτάνει τα 1.215 μέτρα. Η Περιφερειακή Ενότητα Ρόδου περιλαμβάνει τα νησιά Ρόδος, Σύμη, Τήλος, Χάλκη και Μεγίστη, καλύπτοντας συνολική έκταση 1.584,3 τετραγωνικών χιλιομέτρων. Κατατάσσεται ως ένας από τους πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας, προσφέροντας κορυφαίες υποδομές και επικεντρώνοντας την προσοχή του στη μοναδική all-inclusive τουριστική εμπειρία του Sun&Beach. Ταυτόχρονα, παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες για την ανάπτυξη θεματικού τουρισμού, στόχος του οποίου είναι η επέκταση της τουριστικής σεζόν και η αναβάθμιση της εμπειρίας που παρέχει, προκειμένου να αυξηθούν οι τουριστικές δαπάνες (ΙΝΣΕΤΕ, α.α.).

Γενικότερα, ο νομός Δωδεκανήσου θεωρείται ένας από πλέον τους αναπτυγμένους νομούς της χώρας, με κατά κεφαλήν ΑΕΠ που υπερβαίνει κατά πολύ το αντίστοιχο εθνικό. Αν και εξακολουθεί να βρίσκεται αρκετά ψηλότερα από το μέσο επίπεδο ανάπτυξης της χώρας, εντούτοις, παρουσιάζει σχετική κάμψη, ενώ μειώνεται και η συμμετοχή του στο εθνικό ΑΕΠ. Επιπλέον, βασικό χαρακτηριστικό του νομού είναι ότι παρατηρείται μεγάλη ανισότητα τόσο στην έκταση όσο και στον πληθυσμό, αφού το μεγαλύτερο μέρος αυτού φιλοξενεί η Ρόδος (INEMY, 2013).

Η Ρόδος αποτελεί έναν από τους πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας, καθώς κάθε χρόνο την επισκέπτονται εκατοντάδες χιλιάδες τουριστών όχι μόνο από την Ελλάδα, αλλά και απ' όλο τον κόσμο. Ως τουριστικό προϊόν, το «νησί των ιπποτών» προσφέρει πολλές και μοναδικές εμπειρίες στους επισκέπτες του, καθώς έχουν τη δυνατότητα να ασχοληθούν με μία μεγάλη ποικιλία διαφορετικών δραστηριοτήτων και μορφών τουρισμού. Η πρόσβαση στο νησί γίνεται είτε αεροπορικώς είτε ακτοπλοϊκώς και η διασύνδεση με την υπόλοιπη χώρα και το εξωτερικό είναι συχνή, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών υψηλής τουριστικής ζήτησης.

Αναφορικά με τις παραλίες της, οι περισσότερες σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (Ειδική Γραμματεία Υδάτων) διαθέτουν εξαιρετικής ποιότητας νερά. Ωστόσο, πέρα από αυτές, η Ρόδος είναι ένας ιδιαίτερα ελκυστικός τουριστικός προορισμός και αυτό οφείλεται επιπλέον στην ύπαρξη πληθώρας αρχαιολογικών χώρων, μουσείων και μνημείων, υψηλής πολιτιστικής αξίας, τα οποία επισκέπτονται κάθε χρόνο εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι (Σφακιανάκης, 2019).

Ο πρώην υπουργός Τουρισμού και επίτροπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Δημήτρης Αβραμόπουλος, σε ομιλία του στους παράγοντες του τουρισμού στη Ρόδο τον Δεκέμβριο του 2022 περιέγραψε με έναν γλαφυρό τρόπο του τι σημαίνει τουριστικά η Ρόδος, όχι μόνο στις μέρες μας αλλά από αρχαιοτάτων χρόνων, μην αποδεχόμενος τους χαρακτηρισμούς «νησί μόδα» ή «νησί πυροτέχνημα»: «Κοντά έναν αιώνα το εποφθαλμιούσαν αυτό το νησί πολλοί. Και ποιοι δεν πέρασαν από εδώ. Το απaráμιλλο φυσικό περιβάλλον, η γεωπολιτική θέση του νησιού, τα ζωντανά ίχνη της ιστορίας και του πολιτισμού είχαν αναδείξει τη Ρόδο από αιώνες σε τουριστικό προορισμό. Στις 29 Ιουλίου του 1949 συνομολογήθηκε στις Σέβρες της Γαλλίας η γνωστή μυστική τότε μη δεσμευτική συμφωνία ότι η Ιταλία θα παραχωρούσε στην Ελλάδα το σύνολο των Δωδεκανήσων. Για την Ρόδο οι Ιταλοί είχαν το όραμα να την μετατρέψουν σε θερινό θέρετρο για τους Ιταλούς αριστοκράτες και όχι μόνο. Και αυτό εξηγεί την θαυμάσια αρχιτεκτονική κληρονομιά που εμείς μέχρι σήμερα απολαμβάνουμε και προστατεύουμε. Από εκείνη την εποχή το νησί σας ήταν το ισοδύναμο της ελληνικής πολιτισμικής ποιότητας του ελληνικού κοσμοπολιτισμού. Μετά την Ενσωμάτωση γεννήθηκε το συλλογικό όραμα των Ροδιτών για το μέλλον του νησιού» και συνέχισε, λέγοντας: «Η Ρόδος έχει πλέον καθιερωθεί ως ένα σταθερό τοπόσημο της ελληνικής τουριστικής στρατηγικής. Η δε Ένωση Ξενοδόχων Ρόδου για

δεκαετίες τώρα είναι στην πρώτη γραμμή για την τουριστική ανάπτυξη με συγκεκριμένους στρατηγικούς στόχους που ξεπερνούν τα υπηρεσιακά και γραφειοκρατικά όρια. Είναι μια ουσιαστική πολιτική ανάπτυξης και προόδου. Όχι μόνο για τη Ρόδο αλλά για την Ελλάδα συνολικά. Στοχεύει στην διεθνή προβολή της χώρας και στην αξιοποίηση των νέων δυνατοτήτων που προβάλλουν μπροστά μας μετά τις τέσσερις απανωτές κρίσεις...» (skyrodos.gr, 2022a).

Αναφορικά με το προφίλ των τουριστών της Ρόδου, σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη από τον Ιούλιο του 2017 έως το τέλος της τουριστικής περιόδου από τον Σύλλογο Διευθυντών Ξενοδοχείων Ρόδου σε συνεργασία με το American College of Thessaloniki (ACT), μέλος του Κολλεγίου Ανατόλια το 2017:

- Η Γερμανία, η Ρωσία και η Μεγάλη Βρετανία είναι οι κύριες αγορές προέλευσης των τουριστών, που επιλέγουν την Ρόδο

- Τα βασικότερα κριτήρια επιλογής τους είναι οι παραλίες και η φύση (ποσοστό 42%), η ιστορία και ο πολιτισμός της (ποσοστό 26%), τα σχόλια και οι κριτικές στο ίντερνετ (ποσοστό 26%) και η τιμή του τουριστικού πακέτου (ποσοστό 19%)

- Υψηλό βαθμό ικανοποίησης συγκέντρωσαν τα ξενοδοχεία, όπως και οι εκδρομές στο νησί

- Σε ερώτηση για το εάν θα συνιστούσαν τη Ρόδο ως τόπο διακοπών σε άλλους οι θετικές απαντήσεις απέσπασαν 8,2 (με άριστα το 9) (tornosnews.gr, 2017).

Συγκρίνοντας τα ευρήματα αυτά με εκείνα της έρευνας Ινστιτούτου Εμπορίου και Υπηρεσιών της ΕΣΕΕ (INEMY) που προηγήθηκε μια τετραετία νωρίτερα χρονικά, το 2013, σύμφωνα με την οποία:

- Η χώρα προέλευσης των τουριστών στη Ρόδο σε σημαντικό ποσοστό είναι η Αγγλία (17,3%) και ακολουθούν η Ρωσία (15,8%), η Ιταλία (9,2%) και η Γερμανία (7,4%)
- Η αναλογία ανδρών/ γυναικών είναι περίπου η ίδια και οι 7 στους 10 τουρίστες στη Ρόδο είναι μέχρι 44 χρονών
- Ο λόγος επίσκεψης στο νησί για όλους σχεδόν τους τουρίστες ήταν η αναψυχή/ διακοπές,
- Ιδιαίτερα υψηλό ήταν το ποσοστό των τουριστών (72,1%) που είχαν επισκεφτεί το νησί «τρεις και παραπάνω φορές»
- Το φυσικό περιβάλλον, οι παραλίες και ο καιρός της Ρόδου ήταν για το 88% των τουριστών σημαντικός λόγος στην απόφασή τους να επισκεφτούν το νησί

- Οι παράγοντες που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο για πολύ μεγάλο τμήμα των τουριστών ήταν η ποιότητα των υπηρεσιών (75,2%), η φιλοξενία/ φιλικότητα των ντόπιων (72,5%) και ο πολιτισμός και η ιστορία του τόπου (69,3%),

διαπιστώνουμε ότι η Ρόδος προσελκύει τουρίστες από συγκεκριμένες χώρες την τελευταία δεκαετία, που δεν χάνουν την ευκαιρία να την επισκεφθούν παραπάνω από μία φορά και πως ο πολιτισμός της αποτελεί ένα βασικό κριτήριο για την επιλογή του μέρους, αν και όχι το βασικό. Εξίσου σημαντικό, όμως, είναι και το φυσικό περιβάλλον (σε συνδυασμό φυσικά με τις ατέλειωτες παραλίες) που διαθέτει, το οποίο μπορούν να «εκμεταλλευτούν» οι ιθύνοντες στο πλαίσιο ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού, όπως και οι ηλικίες που δείχνουν να προτιμούν την Ρόδο για τις διακοπές τους, καθώς πρόκειται για το target group των αθλητικών εκδηλώσεων.

Πηγαίνοντας παραπέρα, αξίζει να σημειωθεί ότι η τουριστική σεζόν του 2022 ήταν η καλύτερη σεζόν όλων των εποχών για το νησί, καθώς οι τουρίστες που το επισκέφθηκαν πέρυσι ήταν αποδεδειγμένα πολύ περισσότεροι από όσους έκαναν τις διακοπές τους στη Ρόδο το 2019, όταν η τουριστική κίνηση εκτοξεύθηκε στα ύψη και ήταν η χρονιά-ρεκόρ για τον προορισμό, όπως προέκυψε από τα σχετικά στοιχεία από τον Μάρτιο έως τον Οκτώβριο του 2022. Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, για το 2022 το οκτάμηνο Μαρτίου-Οκτωβρίου η κίνηση διαμορφώθηκε ως εξής:

- Μάρτιος: 3.876 τουρίστες
- Απρίλιος: 111.057 τουρίστες
- Μάιος: 298.134 τουρίστες
- Ιούνιος: 432.063 τουρίστες
- Ιούλιος: 542.361 τουρίστες
- Αύγουστος: 508.475 τουρίστες
- Σεπτέμβριος: 409.683 τουρίστες
- Οκτώβριος: 242.378 τουρίστες (Μπογδάνου, 2022).

Τα παραπάνω στοιχεία μπορούν να αποτελέσουν μια άκρως αξιοποιήσιμη πηγή πληροφοριών για τους ιθύνοντες του τουρισμού, οι οποίοι, με γνώμονα την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, μπορούν να αναπτύξουν άλλα είδη τουρισμού που δεν βασίζονται στο μοντέλο «ήλιος και θάλασσα» και τα οποία μπορούν να «καλλιεργηθούν» περισσότερο σε άλλες, μη τουριστικές εποχές.

3.2 Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Ρόδο

Η Διεύθυνση Τουρισμού του δήμου Ρόδου έχει θέσει ως πρωταρχικό στόχο για το 2022 την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο νησί. Ο σκοπός είναι να διαμορφωθούν, ενισχυθούν και προωθηθούν διάφορες τουριστικές επιλογές, με στόχο την ανάδειξη των δυνατοτήτων της Ρόδου και την εμπλουτισμό της ποικιλίας των τουριστικών εμπειριών στον προορισμό (Κουσούνης, 2022). Γενικά, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στοχεύει στην επέκταση της τουριστικής περιόδου σε 12 μήνες και στην αξιοποίηση του δυναμικού περιοχών που δεν συνδέονται τόσο άμεσα με τις παραδοσιακές τουριστικές δραστηριότητες (ΚΕΤΑ Δυτικής Ελλάδος).

Από την προαναφερθείσα προοπτική, ο εναλλακτικός τουρισμός ορίζεται ως το σύνολο πλήρως διαμορφωμένων τουριστικών υπηρεσιών που προσφέρονται σε μια περιοχή. Αυτές οι υπηρεσίες χαρακτηρίζονται από εξειδίκευση σύμφωνα με τις ανάγκες και τις προτιμήσεις των επισκεπτών, καλύπτοντας πιο εξειδικευμένες κατηγορίες ταξιδιωτών και αναδεικνύοντας την φυσική ομορφιά της περιοχής χωρίς να προκαλούν καταστροφές στο περιβάλλον (Σφακιανάκης, 2000).

Μια σημαντική συνεισφορά προς αυτήν την κατεύθυνση προέρχεται από τον Οργανισμό Προώθησης Ροδιακού Τουρισμού (ΠΡΟΤΟΥΡ), ο οποίος επιδιώκει την ανάδειξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Ρόδο. Αυτό επιτυγχάνεται με την προβολή όλων των δραστηριοτήτων του προορισμού μέσω του διαδικτύου. Το 2021, δημιούργησε σελίδες στο Facebook και στο Instagram με την ονομασία «Rhodes Welcome», προβάλλοντας το ποικίλο τουριστικό προφίλ της Ρόδου, το οποίο μπορεί να ελκύσει επισκέπτες από διάφορες κατηγορίες. Μέσα από αυτές τις σελίδες, παρουσιάζονται τα αξιοθέατα του νησιού, εναλλακτικές εμπειρίες όπως θαλάσσια σπορ, ιππασία και πεζοπορία, πληροφορίες σχετικά με τον θρησκευτικό τουρισμό, εκδηλώσεις και πολλά άλλα. Επιπλέον, το 2021 ο ΠΡΟΤΟΥΡ παρουσίασε το νησί της Ρόδου σε Γαλλία, Βέλγιο και Λουξεμβούργο μέσω webinars με τίτλο «Rhodes. Walking on the sun», προβάλλοντας το νησί από επαγγελματίες ξεναγούς με επαγγελματικό τρόπο και αναδεικνύοντας την ιστορία, τα αξιοθέατα και τις εμπειρίες που προσφέρει (money-tourism.gr, 2021).

Αναφορικά με τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που μπορεί να αναπτύξει επιτυχώς στο μέλλον ή που ήδη έχει αναπτύξει η Ρόδος, θα σταθούμε στις παρακάτω:

α) **Τουρισμός υγείας/Τουρισμός ευεξίας:** Ενώ οι ευεργετικές ιδιότητες του νερού ήταν γνωστές από την αρχαιότητα, αυτό γίνεται προφανές καθώς υπάρχουν

πολλές αναφορές στην ελληνική μυθολογία (Gilbert & Van de Weerd, 1991 σύμφωνα με το Σπαθή, 2000), ωστόσο, η πραγματική έμφαση στις ιαματικές θεραπείες καταγράφεται κυρίως κατά τον 17ο και 18ο αιώνα. Αυτό συνέβη λόγω της δημιουργίας κατάλληλων υποδομών στις πόλεις με ιαματικές πηγές, παρέχοντας στους επισκέπτες διάφορες δραστηριότητες (Φαρμάκη, 2017).

Πρόκειται για μία μορφή τουρισμού, για την οποία υπάρχουν όλες οι προδιαγραφές, ώστε να αναπτυχθεί στη Ρόδο, καθώς υπάρχει η ιαματική πηγή της Καλλιθέας, αναγνωρισμένη από το Ελληνικό Υπουργείο Τουρισμού. Υπάρχουν παρόλ' αυτά ανάγκες αναβάθμισης υποδομών και υπηρεσιών / εγκαταστάσεων spa και ευεξίας σε πολυτελή resort που μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά στο Sun & Beach προϊόν του προορισμού (ΙΝΣΕΤΕ, χ.η.).

β) Συνεδριακός τουρισμός: Ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να περιγραφεί ως "οι δραστηριότητες ή εκδηλώσεις που συνδυάζουν, εν μέρει ή πλήρως, τις διακοπές, τα ταξίδια ή τα αξιοθέατα, σε συνδυασμό με άλλα ενδιαφέροντα, και που αφορούν τους συμμετέχοντες ως μέλη, επαγγελματίες, οργανισμούς, φορείς ή συμφέροντα". Αντίθετα με την αναψυχή, η συνεδριακή διάσταση αυτών των μετακινήσεων αποσκοπεί στην "ανταλλαγή απόψεων, την παροχή πληροφοριών, την κατάρτιση, την εδραίωση των επαγγελματικών δεσμών, τη γνωριμία, την ενίσχυση του συναδελφικού πνεύματος, την προώθηση των συμφερόντων της ομάδας και άλλων σχετικών πτυχών" (Αθανασίου, 2002).

Ο όρος "συνεδριακός τουρισμός" αφορά σε επισκέπτες υψηλού επιπέδου, οι οποίοι καταναλώνουν περίπου επτά φορές περισσότερο από έναν απλό τουρίστα και αποτελούν πρεσβευτές της χώρας στο εξωτερικό. Συνήθως αποτελούνται από πελάτες υψηλού εισοδήματος και είναι εξέχουσες μορφές στον τομέα τους (ot.gr, 2022). Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού έχει σημαντικό αντίκτυπο, καθώς μπορεί να προσφέρει σημαντικά οικονομικά οφέλη τόσο στη χώρα που διοργανώνει τα συνέδρια όσο και στην περιοχή που τα φιλοξενεί. Παγκοσμίως, αυτό μπορεί να χαρακτηριστεί ως "τουριστική κατανάλωση συνεδρίων" (Αθανασίου, 2002).

Το 2022, η Ρόδος επέστρεψε δυναμικά στο χώρο του συνεδριακού τουρισμού, καθώς κατά τη διάρκεια της τουριστικής σεζόν φιλοξενήθηκαν πολλές συναντήσεις, συνέδρια και εκδηλώσεις. Οι τοπικοί φορείς του τουρισμού και οι αρχές εξέφρασαν επανειλημμένα την ικανοποίησή τους για αυτήν την εξέλιξη, καθώς η διετία της πανδημίας του κορονοϊού είχε αναγκάσει πολλά συνέδρια να αναβληθούν ή να διεξαχθούν διαδικτυακά. Η Ρόδος, ως "νησί του Ήλιου", αποτέλεσε μία από τις πρώτες

επιλογές διεθνών οργανισμών και συναντήσεων το 2022, λόγω του κοσμοπολίτικου χαρακτήρα της, των εξαιρετικών συνεδριακών εγκαταστάσεών της και των δυνατοτήτων για καλοκαιρινές διακοπές, ήλιο, θάλασσα και γαστρονομία.

Μεταξύ άλλων το περασμένο καλοκαίρι πραγματοποιήθηκαν:

- Το συμπόσιο των Δωδεκανήσιων της Νέας Υόρκης με θέμα «Νέες εκπαιδευτικές γέφυρες μεταξύ Δωδεκανήσιων και ΗΠΑ»
- Το 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Δερματοσκόπησης
- Συμπόσιο Ρόδου –Καστελλόριζου
- Summer Aviation Forum
- Το 27ο Συμπόσιο IEEE για τους Υπολογιστές και τις Επικοινωνίες
- Το 5ο Αιγαιοπελαγίτικο Οδοντιατρικό Συνέδριο
- Συνέδριο της Ολομέλειας των Φορολογικών Διοικήσεων της ΕΕ (TADEUS)
- Το 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο ΕΠΕΜΥ
- Το 4th DDS State of the Art Conference
- Το 5ο Συνέδριο του Οικουμενικού Πατριαρχείου γιατ ήν Ποιμαντική Διακονία στον Χῶροτῆς Υγείας
- Το Συνέδριο της Ένωσης Περιφερειῶν Ελλάδος (ΕΝΠΕ) (dimokratiki.gr, 2022a).

γ) **Αθλητικός τουρισμός:** Η Ρόδος ως τόπος προσφέρει τη δυνατότητα ανάπτυξης και ανάδειξης του αθλητικού τουρισμού σε ένα ιδιαίτερα ανεπτυγμένο προϊόν λόγω του φυσικού περιβάλλοντος και του κλίματος που ευνοούν την ανάπτυξη υπαίθριων αθλητικών δραστηριοτήτων, τη φιλοξενία διοργανώσεων και την προετοιμασία αθλητών, σε συνδυασμό με τις αθλητικές εγκαταστάσεις για εύρος αθλημάτων (απαραίτητες παρεμβάσεις αναβάθμισης / συντήρησης / ανακαίνισης), το ξενοδοχειακό δυναμικό και τις αεροπορικές υποδομές. Χαρακτηριστικά είναι τα παραδείγματα εκδηλώσεων, ὅπως είναι ο Μαραθῶνιος της Ρόδου, το Ολυμπιακό Τρίαθλο και ο Διεθνής Ποδηλατικός Γύρος, ενώ υπάρχει και εξετάζεται η προοπτική για προσέλκυση τουρισμού γκολφ (ΙΝΣΕΤΕ, χ.η.).

«Παρακλάδι» του αθλητικού τουρισμού είναι ο προπονητικός τουρισμός, ο οποίος αφορά στην επίσκεψη επαγγελματικών ή ερασιτεχνικών ομάδων σε έναν τόπο με βασικό κίνητρο τη συμμετοχή τους σε προγράμματα προετοιμασίας και αποθεραπείας. Η Ρόδος αποτελεί έναν τόπο που συνδυάζει το κατάλληλο κλίμα και διαθέτει τις κατάλληλες αθλητικές εγκαταστάσεις, που είναι σε θέση να φιλοξενήσουν την προετοιμασία τέτοιων ομάδων. Ήδη, η Διεύθυνση Τουρισμού σε συνεργασία με το

Τμήμα Αθλητισμού στήριξαν δράσεις προπονητικού τουρισμού βόλει το 2021, όπως και το 2022 (Κουσουνής, 2022).

δ) Πολιτιστικός τουρισμός: Ο πολιτιστικός τουρισμός, όπως φανερώνουν και οι όροι του, συνδυάζει τον τουρισμό και την αναψυχή με την επίσκεψη σε μέρη πολιτιστικού ενδιαφέροντος. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για ένα ταξίδι, το οποίο πραγματοποιεί ένας επισκέπτης όταν επιθυμεί να συνδυάσει το στοιχείο της αναψυχής με αυτό του πολιτισμού και της ιστορίας μιας περιοχής. Εννοιολογικά ορίζεται ως «η μετακίνηση ατόμων σε πολιτιστικά αξιοθέατα μακριά από τον συνήθη τόπο διαμονής τους. Σκοπός τους είναι η συλλογή νέων πληροφοριών και εμπειριών για την ικανοποίηση των πολιτιστικών τους αναγκών» (Eilers, 2020).

Με δεδομένο ότι η Ρόδος διαθέτει πλήθος πολιτιστικών αξιοθέατων, πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, ενδιαφέρουσες πολιτιστικές διαδρομές και σημαντικές πολιτιστικές διοργανώσεις γίνεται εύκολα αντιληπτό πως η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στο νησί έχει απεριόριστες δυνατότητες. Για τον λόγο αυτόν, η Διεύθυνση Τουρισμού του Δήμου Ρόδου έχει εμπλουτίσει την ιστοσελίδα <http://tourism.rhodes.gr/> με τον Πολιτιστικό και Ιστορικό Ξεναγό, ενώ μέσα στα πλαίσια της είναι η αναβάθμιση και η πληρέστερη ενημέρωσή της για τους επισκέπτες και τους εν δυνάμει επισκέπτες του νησιού για τα μουσεία, τα αξιοθέατα και τις πολιτιστικές εκδηλώσεις οι οποίες θα διοργανώνονται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους (Κουσουνής, 2022).

Δεδομένου ότι η Ρόδος είναι ένα νησί με μακραίωνη ιστορία (προϊστορική και μυκηναϊκή εποχή, αρχαία Ελλάδα, ελληνιστική περίοδος, ρωμαϊκή και βυζαντινή περίοδος, ιταλοκρατία, τουρκοκρατία), αποτελεί ένα σταυροδρόμι λαών και πολιτισμών. Το νησί έχει αναγνωριστεί ως μία από τις ιστορικές έδρες των Ιπποτών του Αγίου Ιωάννη της Ιερουσαλήμ («Ιωαννίτες Ιππότες» ή «Ιππότες της Ρόδου») από το 1310 έως το 1522 μ.Χ., ενώ η Παλαιά Πόλη είναι διάσημη ως ένας από τους καλύτερα διατηρημένους μεσαιωνικούς οικισμούς του κόσμου, αναγνωρισμένος ως Μνημείο Παγκόσμιας Κληρονομιάς UNESCO από το 1988, όπως και ο Κολοσσός της Ρόδου, ένα μπρούτζινο άγαλμα του θεού Απόλλωνα / Ήλιου ύψους 33 μέτρων που θεωρούνταν ένα από τα επτά θαύματα της αρχαιότητας. Μέσα στη μεσαιωνική πόλη της Ρόδου, που αποτελεί μία από τις ελάχιστες μεσαιωνικές πόλεις, δεσπόζει το Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου, το σημαντικότερο μνημείο της περιόδου της Ιπποτοκρατίας όπου στεγάζονται σημαντικές εκθέσεις, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρόδου, όπως και η οδός των Ιπποτών, η οποία οδηγεί στο Παλάτι του Μεγάλου Μαγίστρου και φιλοξενεί τα αναστηλωμένα καταλύματα του Τάγματος των Ιπποτών, καθώς και μνημεία όπως η

Παναγία του Κάστρου, το Ρολόι, η Συναγωγή και τα τζαμιά του Σουλεϊμάν και του Ρετζέπ Πασά.

Επιπλέον, μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η επίσκεψη στους αρχαιολογικούς χώρους των τριών αρχαίων πόλεων-κρατών της αρχαίας Ρόδου που ίδρυσαν οι Δωριείς με υψηλή επισκεψιμότητα: Στην ακρόπολη της Λίνδου με τα ερείπια του δωρικού ναού της Λινδίας Αθηνάς, χτισμένη σε έναν βράχο 116 μ. πάνω από τη θάλασσα (526 χιλ. επισκέπτες το 2019), στην αρχαία Κάμειρο (105 χιλ. επισκέπτες το 2019) και στην αρχαία Ιαλυσό (75 χιλ. επισκέπτες το 2019). Επίσης, η Ρόδος διαθέτει κάστρα, που μπορεί κανείς να επισκεφθεί, ενώ γίνονται στο νησί ορισμένες πολιτιστικές εκδηλώσεις με δυνατότητα προσέλκυσης διεθνών επισκεπτών όπως το Μεσαιωνικό Φεστιβάλ Ρόδου (Μάιος-Ιούνιος), το Θερινό Φεστιβάλ (Ιούλιος-Αύγουστος) και το Φεστιβάλ Jazz Ρόδου και Νοτίου Αιγαίου (ΙΝΣΕΤΕ, χ.η.)

ε) **Θρησκευτικός τουρισμός:** Πρόκειται για το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες έχουν ως κεντρικό τους άξονα τα μνημεία και τους χώρους θρησκευτικής σημασίας. Αποτελεί ιδανική επιλογή για όλους εκείνους, οι οποίοι αναζητούν ένα οδοιπορικό αξέχαστης θρησκευτικής εμπειρίας (Οδηγός διακοπών για το Ιόνιο, 2009). Τα κίνητρα που έχουν οι τουρίστες αυτού του τουριστικού είδους είναι τόσο θρησκευτικά όσο και πολιτιστικά (Κράβαρης, 2005).

στ) **Γαστρονομικός τουρισμός:** Ο γαστρονομικός τουρισμός αποτελεί έναν σχετικά καινούριο όρο και έχει διάφορες ερμηνείες. Σύμφωνα με τους ειδικούς, αυτού του είδους ο τουρισμός περιλαμβάνει δραστηριότητες που προσφέρουν εμπειρίες κατανάλωσης και εκτίμησης τόσο του φαγητού όσο και του ποτού και παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να τιμούν την ιστορία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον μιας συγκεκριμένης περιοχής (Σταθουλόπουλος, 2020).

Στη Ρόδο υπάρχει η δυνατότητα ανάπτυξης και ανάδειξής της εν λόγω μορφής τουρισμού σε εδραιωμένο προϊόν λόγω της ροδίτικης γαστρονομικής παράδοσης που συνδυάζει τη μεσογειακή διατροφή με στοιχεία από την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική, των τοπικών εδεσμάτων και προϊόντων και της αναμόρφωσης του γαστρονομικού προϊόντος του προορισμού (σε επίπεδο επιχειρήσεων εστίασης / σίτισης) τα τελευταία χρόνια (εστιατόρια με βραβεύσεις σε εθνικό επίπεδο) πέρα από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού all-inclusive (ΙΝΣΕΤΕ, χ.η.).

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι η Ρόδος μαγεύει τους επισκέπτες της, αφού εδώ και δεκαετίες ο πολυποίκιλος τουρισμός της έχει επιτρέψει την ανάπτυξη της διεθνούς κουζίνας στην εστιατορική σκηνή του νησιού. Όσον αφορά στην αυθεντική ροδίτικη

κουζίνα, τα τελευταία χρόνια η τοπική γαστρονομία –που είχε σχεδόν εξαφανιστεί στο παρελθόν– έχει επανέλθει στο προσκήνιο δυναμικά και εξελίσσεται σε δυνατό χαρτί του νησιού. Αξίζει να σημειωθεί ότι το Νότιο Αιγαίο ανακηρύχθηκε Γαστρονομική Περιφέρεια της Ευρώπης 2019, γεγονός που συνδέεται με μια ολόκληρη σειρά δράσεων που ενισχύουν την εικόνα και τη φήμη της Ρόδου.

Προς την κατεύθυνση αυτήν, νέοι και ταλαντούχοι σεφ βάζουν ξανά στο τραπέζι τη μαγειρική παράδοση του νησιού προσεγγίζοντάς την με σύγχρονες γαστρονομικές αντιλήψεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα ολοένα και περισσότερα εστιατόρια να στρέφονται στα τοπικά προϊόντα και τις παραδοσιακές συνταγές, αναγνωρίζοντας ότι η αυθεντικότητα και η παράδοση μπορούν να χαρίσουν προστιθέμενη αξία σε ένα προορισμό (Μιχαλάς, 2018).

Να σημειωθεί, πάντως, πως ακριβώς επειδή η Ρόδος διαθέτει όλα τα παραπάνω χαρακτηριστικά είχε στρέψει από νωρίς το βλέμμα της στην ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού, όπως αποδεικνύει και η διοργάνωση σχετικής διημερίδας ήδη από τον Οκτώβριο του 2013 (dimokratiki.gr, 2013). Χαρακτηριστικό, επίσης, είναι το γεγονός ότι τον Απρίλιο του 2023 στο νησί θα λάβει χώρα ο 4ος Διεθνής Διαγωνισμός Δώρων Τροφίμων του IGCAT(Διεθνούς Ινστιτούτου Γαστρονομίας, Πολιτισμού, Τεχνών και Τουρισμού) (giorgoshatzimarkos.gr, 2023).

ζ) **Οικοτουρισμός** : Η Ρόδος αποτελεί ένα από τα πλέον ιδανικά μέρη, όπου μπορεί να ευδοκιμήσει η ανάπτυξη του οικοτουρισμού. Και αυτό γιατί η σχετική αφθονία νερού και οι ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες συνεισφέρουν στην ανάπτυξη των πλούσιων δασών, αλλά και της σπάνιας χλωρίδας και πανίδας και των υδροβιότοπων, που αποτελεί σημαντικό στοιχείο διαφοροποίησής της έναντι των άλλων νησιών του Νότιου Αιγαίου. Επίσης, το «νησί των ιπποτών» παρουσιάζει έντονη ποικιλομορφία του φυσικού περιβάλλοντος και τοπία φυσικού κάλλους (π.χ. Επτά Πηγές, Όρος Ατάβυρος, Πάρκο Ροδίσι) και προστατευμένες περιοχές Natura 2000 (π.χ. Κοιλιάδα των Πεταλούδων, Όρμος Απολακκιάς) που μπορούν να λειτουργήσουν ως βάση για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού σε συνδυασμό με τα κατάλληλα έργα ανάπλασης.

Χαρακτηριστικά, η διαδρομή για την Κοιλιάδα Πεταλούδων, μετά από τα πρόσφατα έργα ανάπλασης ξεκινάει από το μουσείο Φυσικής Ιστορίας, με μονοπάτι μήκους 1,3 χλμ. σε μια κατάφυτη ρεματιά με μικρούς καταρράκτες και λίμνες, όπου ο επισκέπτης συναντάει τις πεταλούδες της Ρόδου και το φυσικό δάσος από το δέντρο υγράμβραρη ή λικινδάβαρη - μοναδικό στην Ευρώπη - και καταλήγει στη μονή

Παναγίας Καλόπετρας. Επίσης, το Πάρκο Ροδίσι, σε απόσταση 3 χλμ. από την πόλη της Ρόδου, είναι ένα από τα αρχαιότερα στον κόσμο με πλούσια βλάστηση και αποτελεί ιδανικό καταφύγιο για τα παγώνια που κυκλοφορούν ελεύθερα, καθώς και σκιερό μέρος για πεζοπορία.

Επιπροσθέτως, ο Όρμος Απολακκιάς είναι παράκτια περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η οποία προστατεύεται από το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Natura 2000 και αποτελείται από οικοσύστημα αμμόλοφων και θαμνώδους αγριόκεδρου «JuniperusOxycedrus», ενώ στην ακτή της έχει παρατηρηθεί η παρουσία της θαλάσσιας χελώνας «CarettaCaretta» και της φώκιας «MonachusMonachus». Ομοίως, η περιοχή των Επτά Πηγών είναι ένα υπέροχο φυσικό τοπίο και δημοφιλής τουριστικός προορισμός για τους φυσιολάτρεις, με επτά πηγές από τις οποίες αναβλύζει νερό προερχόμενο από τον ποταμό Λουτάνη, που στη συνέχεια καταλήγει σε λίμνη (ΙΝΣΕΤΕ, χ.η.).

η) **Θαλάσσιος τουρισμός:** Η ανάπτυξη αυτού του είδους τουρισμού στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκή χάρη στα πολλά νησιά και γενικά στην εκτεταμένη ακτογραμμή που διαθέτει η χώρα. Με τον όρο «θαλάσσιο τουρισμό» εννοούμε τις αφίξεις κρουαζιερόπλοιων κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες στα νησιά, τις θαλαμηγούς, αλλά και τα μονοήμερα ταξίδια με καραβάκια στις γύρω από ένα νησί μικρότερες νησιωτικές περιοχές (Λογοθέτης 1997). Γενικότερα, ο θαλάσσιος τουρισμός αφορά οποιαδήποτε δράση αναφορικά με τη θάλασσα που σχετίζεται με είδος ψυχαγωγίας στο πλαίσιο του ελεύθερου χρόνου των ατόμων (Λεκάκου, 2017).

Σχετικά με τη Ρόδο, ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί ένα είδος τουριστικής ανάπτυξης με πολύ καλές προοπτικές για το μέλλον, με την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι στο νησί θα γίνουν οι κατάλληλες υποδομές για την περαιτέρω ανάπτυξή του. Οι ιθύνοντες θα πρέπει να αντιληφθούν πως ο θαλάσσιος τουρισμός, όπως και κάθε άλλο είδος τουρισμού, αποτελεί διαφήμιση για το νησί, δεδομένου ότι οι τουρίστες μεταφέρουν τις εντυπώσεις και εμπειρίες τους στις χώρες προέλευσής τους (Λογοθέτης, 2013).

Στο πλαίσιο ανάδειξης αυτής της μορφής τουρισμού, διοργανώνεται κάθε Οκτώβριο από το 2020 και έπειτα στη Μαρίνα Μαντρακίου της Ρόδου το «Aegean YachtingFestival». Πρόκειται για την πρώτη έκθεση σκαφών αναψυχής, που άνοιξε τις πύλες της στο Νότιο Αιγαίο. Διοργανώνεται από την εταιρεία BoatsAdvisor-Hub&Events και τελεί υπό την αιγίδα και στήριξη του Υπουργείου Τουρισμού, του ΕΟΤ, της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, του Δήμου Ρόδου, του Επιμελητηρίου

Δωδεκανήσου, του Δημοτικού Λιμενικού Ταμείου Ν. Δωδεκανήσου και της Ένωσης Ξενοδόχων Ρόδου.

Κατά τη διάρκεια αυτής, οι επισκέπτες μπορούν να θαυμάσουν σκάφη αναψυχής όλων των κατηγοριών, νέα προϊόντα και υπηρεσίες και να συμμετέχουν σε επιμορφωτικά σεμινάρια στο πλαίσιο του φεστιβάλ. Αναμφίβολα, είναι μία δράση η οποία μπορεί να συμβάλλει καταλυτικά στην ενίσχυση της διεθνούς αναγνώρισης της Ρόδου και του Νοτίου Αιγαίου ως προορισμού ιδανικού προορισμού Yachting (greekyachtingnews.com, 2020).

θ) **Οικοτουρισμός/Οικολογικός τουρισμός:** Αυτό το είδος τουριστικής ανάπτυξης αναπτύσσεται στο πλαίσιο του μοντέλου της αειφόρου ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ακολουθώντας τον ορισμό των Κοκκώση κ.ά. (2011), διαπιστώνουμε ότι ο οικολογικός τουρισμός αναφέρεται σε αρκετές περιπτώσεις και με άλλους χαρακτηρισμούς, δεδομένου ότι αποτελεί μία πιο «ήρεμη» μορφή τουριστικής ανάπτυξης και κατ' επέκταση διαφοροποιείται από τα κύματα μάζας του τουρισμού που κατακλύζουν κάθε χρόνο τους δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς. Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότεροι άνθρωποι αποφεύγουν τη μαζικοποίηση και αναζητούν ήρεμες περιοχές σε μικρή απόσταση από τη φύση, που διαθέτουν φυσική αισθητική ομορφιά και καλαισθησία, προβάλλοντας την ίδια στιγμή την πανίδα και χλωρίδα της ελληνικής γης.

Όσον αφορά στη Ρόδο, ήδη εδώ και λίγα χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες, ώστε να αναπτυχθεί ο οικοτουρισμός στο πλαίσιο οργανωμένων προγραμμάτων από την στιγμή που υπάρχουν πολλοί τουρίστες, οι οποίοι επισκέπτονται το νησί προκειμένου να επισκεφτούν και να περιηγηθούν στο φυσικό περιβάλλον του και να διανυκτερεύσουν σε κάποιο από τα χωριά του.

ι) **Οινοτουρισμός:** Ιδιαίτερα ανεπτυγμένος είναι ο τομέας του οινοτουρισμού στη Ρόδο, με τη δημοτική ενότητα Αταβύρου να διαθέτει τα περισσότερα αμπέλια και οινοποιεία, με αποτέλεσμα εκεί να επικεντρώνονται οι δυνατότητες γι' αυτή τη μοναδική μορφή τουρισμού στο «νησί των ιπποτών». Μάλιστα, στη συγκεκριμένη περιοχή οι οινόφιλοι θα δουν αμπέλια ηλικίας ακόμα και άνω των 70 ετών. Αρχικά, η Ρόδος παρήγαγε μόνο λευκούς και ερυθρούς ήσυχους (χωρίς αφρισμό) οίνους ΠΟΠ, ωστόσο, η προσθήκη των ερυθρωπών οίνων αλλά και η προσθήκη αφρωδών λευκών και ερυθρωπών οίνων, που έγινε τον Νοέμβριο του 2011 (ΦΕΚ 232Α/03-11-2011), είχε σημαντικά αποτελέσματα.

Για τους λάτρεις του κρασιού υπάρχει η ενιαία Ρόδοινη Οδός, η οποία χωρίζεται σε δύο διαδρομές: Η πρώτη είναι ο δρόμος του κρασιού του Αταβύρου, που οδηγεί στην καρδιά του ροδίτικου αμπελώνα (πέντε οινοποιεία και δύο αποστακτήρια σούμας) και η δεύτερη είναι ο δρόμος του κρασιού των Πεταλούδων που, εκτός από την κοιλάδα των Πεταλούδων, οδηγεί σε τρία οινοποιεία (weebly.com, χ.η.).

Στα θετικά της Ρόδου, που αφορούν στην περαιτέρω ανάπτυξη και εξάπλωση του οινοτουρισμού, είναι το ευνοϊκό κλίμα, που διευκολύνει την αμπελουργία σε πολύ σημαντικό βαθμό, αλλά και τα υψηλά αποθέματα νερού, που διαθέτει το νησί, κάποια από τα υψηλότερα στο Αιγαίο. Σε γενικές γραμμές, οι συνθήκες που επικρατούν είναι ζεστές έως θερμές αλλά τα αμπέλια σε μεγάλο υψόμετρο δεν επηρεάζονται από τη ζέστη, στο βαθμό που επηρεάζονται στη Κρήτη ή τη Σαντορίνη. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στο στίλ των κρασιών του νησιού, συμπεριλαμβανομένου ενός μεγάλου ποσοστού από λεπτά και γεμάτα φρεσκάδα αφρώδη κρασιά (winesofgreece.org, 2018).

Να σημειωθεί ότι οι πρώτες προσπάθειες ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού γενικότερα στην Ελλάδα σημειώθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του 1980, με τα κοινωνικά στρώματα που συμμετέχουν σε αυτά να είναι μέσης και άνω μόρφωσης αλλά και εισοδήματος (Ραφαήλ, 2001). Γρήγορα εξαπλώθηκαν στις μεγάλες τουριστικές περιοχές (βλ. Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κρήτη, Ρόδο κ.α.) και αργότερα στις μικρότερες τουριστικές περιοχές (βλ. νησιά).

4. Ο ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΡΟΔΟ

4.1 Μορφές αθλητικού τουρισμού στη Ρόδο

Το όνομα της Ρόδου είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τον αθλητισμό και τους Ολυμπιονίκες, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα το νησί να έχει φροντίσει να αναπτύξει τον αθλητικό τουρισμό, εκμεταλλευόμενο τόσο την παράδοσή του όσο και τη μορφολογία του εδάφους του. Έτσι, λοιπόν, σημαντικές ελληνικές και διεθνείς διοργανώσεις λαμβάνουν πλέον χώρα στο «νησί των ιπποτών», καθώς διαθέτει σε αφθονία φυσικό περιβάλλον και σύγχρονες υποδομές για τους λάτρεις πολλών αθλημάτων. Χαρακτηριστικά, στη Ρόδο έχουν φιλοξενηθεί διεθνείς και ευρωπαϊκές διοργανώσεις, όπως το Aegean TennisCup, η Aegean Regata, Grandprix, παγκόσμια και ευρωπαϊκά πρωταθλήματα windsurfing, beachvolley, beachsoccer. Από τις κορυφαίες διεθνείς διοργανώσεις που πραγματοποιούνται στο νησί είναι επίσης και ο Διεθνής Μαραθώνιος Ρόδου, με πλήθος συμμετοχών αθλητών και με τη στήριξη εθελοντών και γενικότερα ολόκληρης της τοπικής κοινωνίας του νησιού (skyrodos.gr, 2022b).

Ως επί το πλείστον, ο αθλητικός τουρισμός στη Ρόδο επικεντρώνεται στη θάλασσα. Το γεγονός αυτό έχει καταστήσει το νησί δημοφιλές κυρίως για το άθλημα της ιστιοσανίδας, όπως επίσης και τις δραστηριότητες της αυτόνομης κατάδυσης. Είναι χαρακτηριστικό πως η Ρόδος γίνεται ευρέως γνωστή στους ενδιαφερόμενους ανά τον κόσμο ότι ενδείκνυται για τα συγκεκριμένα αθλήματα, με αποτέλεσμα να επισκέπτονται το νησί χιλιάδες τουρίστες (Λογοθέτης, 2013). Ας μην ξεχνάμε ότι η Ρόδος φημίζεται για το θαλάσσιο πλούτο που διαθέτει, για την εξαιρετική ορατότητα και τη διαύγεια του νερού, την υψηλή βιοποικιλότητα, τους εντυπωσιακούς υποθαλάσσιους γεωλογικούς σχηματισμούς, τα πλούσια οικοσυστήματα και τα προστατευόμενα ή σπάνια είδη και για το λόγο αυτό η θαλάσσια περιοχή της καθίσταται ιδανική για καταδύσεις (skyrodos.gr, 2022b).

Τα παραπάνω επεσήμανε σε ομιλία του στα τέλη του 2022 ο εντεταλμένος δημοτικός σύμβουλος αρμόδιος για θέματα τουρισμού, Αθανάσιος Βυρίνης, τονίζοντας πως «το νησί προσφέρεται για πολλές δραστηριότητες, όπως θαλάσσια σπορ, ιστιοπλοΐα, windsurfing, kitesurfing, σκι, wakeboard και καταδύσεις. Τα θαλάσσια σπορ είναι ιδιαίτερος διαδεδομένα στη Ρόδο και υπάρχουν πολλά σημεία του νησιού που θεωρούνται παράδεισος για σέρφερς και άλλα θαλάσσια σπορ, καθώς διατίθενται σύγχρονες και οργανωμένες εγκαταστάσεις για όλα τα θαλάσσια αθλήματα».

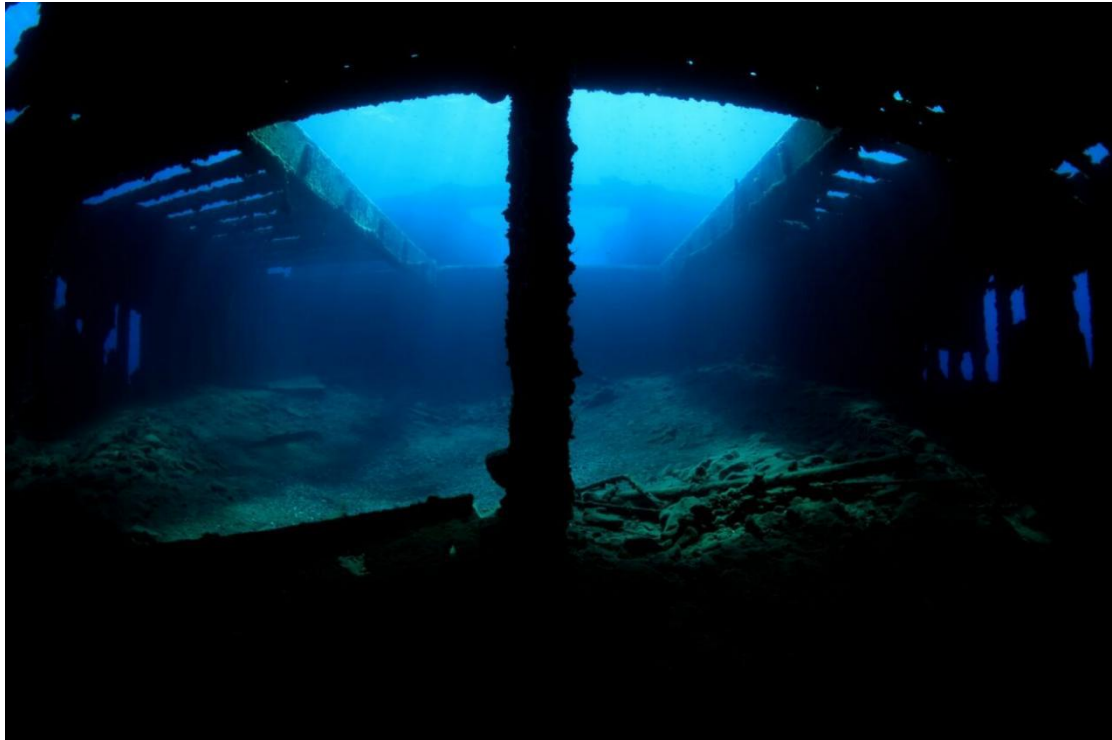
Αναφορικά με τα αθλήματα που σχετίζονται με το νερό και ευδοκιμούν στη Ρόδο, προσφέροντας οφέλη στον τουρισμό, αυτά αναλύονται παρακάτω:

α) **Καταδύσεις:** Η εμπειρία της κατάδυσης στα νερά της Ρόδου είναι μοναδική, καθώς συνδυάζει τον οικολογικό τρόπο αναψυχής, την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση και τις έντονες συγκινήσεις. Η Ρόδος άλλωστε φημίζεται για τον θαλάσσιο πλούτο που διαθέτει, την εξαιρετική ορατότητα και τη διαύγεια του νερού, την υψηλή βιοποικιλότητα, τους εντυπωσιακούς υποθαλάσσιους γεωλογικούς σχηματισμούς, τα πλούσια οικοσυστήματα και τα προστατευόμενα ή σπάνια είδη. Για όλους τους παραπάνω λόγους, η θαλάσσια περιοχή της καθίσταται ιδανική για καταδύσεις. Στη Ρόδο λειτουργούν πολλές καταδυτικές σχολές, ενώ υπάρχουν και πολλά καταδυτικά σημεία που μαρκάρονται στο χάρτη του νησιού (kede.gr, 2015).

Ωστόσο, στο νησί των Δωδεκανήσων, όπως και στην υπόλοιπη Ελλάδα, η κατάδυση ήταν αρκετά περιορισμένη την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, καθώς επιτρεπόταν μόνο σε συγκεκριμένες περιοχές (βλ. Καλλιθέα), δεδομένου ότι η ισχύουσα νομοθεσία έδινε στην Αρχαιολογική Υπηρεσία τη δυνατότητα να δεσμεύει κάθε σπιθαμή των ελληνικών θαλασσών και να επιτρέπει τις καταδύσεις μόνο σε συγκεκριμένα και περιορισμένα σε έκταση και αριθμό σημεία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο τουρίστας να μην έχει έντονο ενδιαφέρον για καταδύσεις στην Ελλάδα (Κτενάς, 2008).

Το σκηνικό άρχισε να αλλάζει στα τέλη του 2005 με πρωτοβουλία του τότε Υπουργού Ναυτιλίας, Π. Καμένου, καθώς έθεσε σε εφαρμογή τον Νόμος 3409/2005 («Καταδύσεις Αναψυχής και άλλες Διατάξεις»), με τον οποίο ουσιαστικά απελευθερωνόταν η διενέργεια αυτόνομων καταδύσεων αναψυχής στο σύνολο της ελληνικής θαλάσσιας επικράτειας, πλην των περιοχών που ήταν ήδη κηρυγμένοι αρχαιολογικοί χώροι (verena.gr, χ.η.).

Ανοιχτά της Καμείρου στη Ρόδο βρίσκεται το ναυάγιο «ΠΥΘΕΑΣ», που είναι ίσως το μοναδικό επισκέψιμο καταδυτικά μέγιστο βάθος -14 μέτρα ελληνικό ΛΙΜΠΕΡΤΥ, ένα πλοίο με σημαντική ιστορία και μοναδική ναυπηγική. Η ιστορία των ΛΙΜΠΕΡΤΥ είναι από μόνη της μια σπουδαία ιστορία και ουσιαστικά είναι ο πυλώνας ανόρθωσης της Ελληνικής ναυτιλίας μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο (Παμπρή, 2022).

Εικόνα 1. Στιγμιότυπο από το ναυάγιο «ΠΥΘΕΑΣ» ανοιχτά της Ρόδου

β) **Waterskiing:** Το θαλάσσιο σκι είναι ένα από τα αθλήματα που ευδοκιμούν στις θάλασσες της Ρόδου. Όποιος θέλει, και εφόσον είναι 16 ετών και άνω, μπορεί να διδαχτεί θαλάσσιο σκι και να εξελιχθεί σε «υδάτινο ακροβάτη». Όποιος δεν έχει ακόμη εξοικειωθεί με το θαλάσσιο σκι, η Ρόδος μπορεί να αποτελέσει γι' αυτόν το καταλληλότερο μέρος για να αρχίσει. Οι ενήλικες μπορούν να παρακολουθήσουν μαθήματα σε ιδιωτικές σχολές θαλάσσιου σκι που λειτουργούν στην περιοχή της Ιξιάς. Το σημαντικό είναι ότι ο απαραίτητος εξοπλισμός διατίθεται σε εγκαταστάσεις που λειτουργούν και ως ιδιωτικά σχολεία. Εκτός από το θαλάσσιο σκι, η «υδροδυναμική ολίσθηση» μπορεί να επιτευχθεί και με τη βοήθεια διαφόρων συσκευών, με τις οποίες το ανθρώπινο σώμα μπορεί να γλιστρήσει στην επιφάνεια του νερού με ολοένα αυξανόμενη ταχύτητα, με την πιο άμεση επαφή, χωρίς καμία εκπαίδευση και με μηδενικό κίνδυνο, εφόσον βέβαια ληφθούν οι απαραίτητες προφυλάξεις.

Εικόνα 2. Στιγμιότυπο από δραστηριότητα σε μία καταγάλανη παραλία της Ρόδου

γ) **Κανόε καγιάκ:** Η θαλάσσια περιοχή του νησιού προσφέρει στους λάτρεις του κανόε καγιάκ την ευκαιρία να εξασκηθούν σε αυτό στη λίμνη της Απολάκκιας, της οποίας το μήκος φτάνει τα 1.750 μέτρα και τα 200 μέτρα πλάτος. Ο Ναυτικός Όμιλος Ρόδου διαθέτει σκάφη διαφόρων τύπων για εκπαίδευση¹.

Στο μεταξύ, κατόπιν ιδιωτικών πρωτοβουλιών, διοργανώνονται γύρω από το νησί εκδρομές με θαλάσσιο καγιάκ, με το οποίο οι ταξιδιώτες έχουν την ευκαιρία να επισκεφθούν τα μικρά θαλάσσια σπήλαια, τις φυσικές αψίδες που έχουν χαραχθεί από τεράστιους βράχους, τις αμμουδιές που είναι προσβάσιμες μόνο από τη θάλασσα και τον βυθό που είναι πλούσιος².

¹ Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην επίσημη ιστοσελίδα του τουρισμού της Ρόδου https://rhodeswelcome.gr/el/destination_category/athlhtikos-tourismos/.

² Για περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <https://www.xtremegreece.gr/el/canoe-kayak/sea-kayak-tour-rhodes.html>.

Εικόνα 3. Με το κανόε καγιάκ οι επισκέπτες μπορούν να εξερευνήσουν δυσπρόσιτα μέρη του νησιού

δ) **Ιστιοπλοΐα:** Για 25^η χρονιά διεξήχθη τον Ιούλιο του 2022 στη Ρόδο το διεθνές RodosCup (Ρόδος Καπ), το οποίο συνδιοργάνωσαν ο Αθλητικός Σύλλογος Ιστιοπλόων Ανοικτής Θάλασσας Ρόδου (ΑΣΙΑΘΡ) και η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου. Χαρακτηριστικά σε αυτό έλαβαν μέρος 400 περίπου ιστιοπλόοι και συνοδοί από διάφορες χώρες του πλανήτη, που συνδύασαν τη συμμετοχή τους στο κορυφαίο ιστιοπλοϊκό γεγονός του Αιγαίου με διακοπές στο πανέμορφο νησί. Να σημειωθεί ότι το Ρόδος Καπ άνοιξε για πρώτη φορά τα πανιά του το 1996, με την ονομασία τότε «Ιστιοπλοϊκή Εβδομάδα Δωδεκανήσου», ενώ από το 2001 μετονομάστηκε σε Ρόδος Καπ. Η μοναδική φορά που δεν διεξήχθη ήταν το 2020 λόγω της πανδημίας (news12.gr, 2022).

Αυτή, όμως, δεν είναι η μοναδική διοργάνωση ιστιοπλοΐας, που έχει λάβει χώρα με επίκεντρο το «νησί των ιπποτών», καθώς στο παρελθόν έχουν ανατεθεί σε αυτό και άλλες, όπως το πανελλήνιο πρωτάθλημα ιστιοπλοΐας LaserRd1 ανδρών, που διεξήχθη τον Ιούνιο του 2018. Πρόκειται για τον πιο δημοφιλή τύπο σκαφών, ενώ στους αγώνες συμμετείχαν περίπου 100 αθλητές μαζί με τους προπονητές τους. Πάντως, η Ρόδος διαθέτει τις προϋποθέσεις για τη διεξαγωγή όχι μόνο πανελλήνιων αγώνων ιστιοπλοΐας, αλλά και Παγκόσμιων (skyrodos.gr, 2018).

Εικόνα 4. Το νησί έχει τις προϋποθέσεις για τη διοργάνωση αγώνων ιστιοπλοΐας διεθνούς βεληνεκούς

ε)**Κολύμβηση:** Μεγάλη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ένα νησί, όπως η Ρόδος, δεν έχει ποντάρει αρκετά στη διοργάνωση διεθνών αγώνων κολύμβησης. Ελάχιστα είναι τα παραδείγματα τέτοιων που έχουν καταγραφεί στο παρελθόν, όπως αυτό του κολυμβητικού αγώνα 6 χιλιομέτρων στη Ρόδο, που έλαβε χώρα τον Οκτώβριο του 2011 και ήταν όμως σε τοπικό επίπεδο. Επρόκειτο για μία προσπάθεια προώθησης του αθλήματος στη Ρόδο και στα γύρω νησιά από το νεοσύστατο σύλλογο Απόλλων Ρόδου (apostolidisdive.gr, 2011). Ομοίως, τα προηγούμενα χρόνια διεξάγονταν το Rhodes Penguins Cup στο κολυμβητήριο του Κολλεγίου Ρόδου, που σκοπό είχε να ενώσει τα κολυμβητικά σωματεία της Δωδεκανήσου (kalymnos-news.gr, 2019).

Εικόνα 5. Παιδιά κάθε ηλικίας συμμετείχαν στο RhodesPenquinsCup

Πέραν, όμως, των αθλημάτων που σχετίζονται με τη θάλασσα και γνωρίζουν μεγάλη ανάπτυξη στο «νησί των ιπποτών», τα τελευταία χρόνια κοντά σε αυτά διεκδικούν μία περίοπτη θέση και άλλα αθλήματα, όπως τα παρακάτω:

στ) **Γκολφ**: Στην ανατολική πλευρά του νησιού, στην περιοχή Αφάντου, δεσπόζει μία ανακαινισμένη εγκατάσταση του γκολφ, που απέχει μόλις 19 χιλιόμετρα από την πόλη της Ρόδου και 15 χιλιόμετρα από το αεροδρόμιο «Διαγόρας». Το γήπεδο είναι πράσινο καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, ενώ οι κλιματολογικές συνθήκες που αφορούν στη μεγάλη ηλιοφάνεια και το ήπιο κλίμα με τις θερμοκρασίες να φτάνουν τους 10-15 βαθμούς Κελσίου το χειμώνα και τους 32 το καλοκαίρι να ευνοούν την περαιτέρω διάδοση της Ρόδου ως προορισμός αθλητικού τουρισμού για γκολφ³.

Το γήπεδο, επιφάνειας 550 στρεμμάτων, σχεδιάστηκε από τον διάσημο αρχιτέκτονα Donald Harradine, ο οποίος έχει σχεδιάσει ένα πολύ σημαντικό αριθμό γηπέδων (580) στην Ευρώπη, Μέση Ανατολή, και Αφρική. Το γεγονός αυτό καθιστά «επώνυμο» το γήπεδο της Αφάντου. Στην έκταση υπάρχει ένα γήπεδο γκολφ και

³ Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε το <https://www.rhodes.gr/touristikos-odigos/athlitikos-tourismos/>.

κτιριακές εγκαταστάσεις προς εξυπηρέτηση των πελατών – παιχτών, σε παραλιακή έκταση εμβαδού περίπου 1.500 στρεμμάτων (ethnos.gr, 2019).

Εικόνα 6. Το γήπεδο γκολφ στην περιοχή της Αφάντου

ζ) **Ποδηλασία:** Η Ρόδος διαθέτει ήδη εδώ και έναν περίπου αιώνα (από το 1930) ποδηλατοδρόμιο, το οποίο κατασκευάστηκε επί ιταλικής κατοχής. Σήμερα είναι 430 μέτρων, με τσιμεντένιο δάπεδο πλάτους 8 μέτρων⁴. Ως εκ τούτου, η Ρόδος αποτελεί έναν ιδανικό ποδηλατικό προορισμό για επαγγελματικές αθλητικές ομάδες, ποδηλατικά κλαμπ και λάτρεις του ποδηλάτου, καθώς έχει μεγάλη παράδοση στην ποδηλασία για περισσότερες από εννέα δεκαετίες (skyrodos.gr, 2022b).

Επίσης, ιδανικά και για ποδηλασία είναι τα μονοπάτια, που βρίσκονται στο νότιο τμήμα του νησιού, όπου υπάρχουν ασφαλτοστρωμένες διαδρομές και μια μεγάλη ποικιλία από πλαγιές. Ένα από αυτά είναι και εκείνο στον Άγιο Σουλά, στο χωριό Σορώνη της Δημοτικής Περιφέρειας Καμείρου στην ανατολική ακτή, 30 χλμ. από την πόλη της Ρόδου⁵.

⁴ Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην επίσημη ιστοσελίδα του τουρισμού της Ρόδου https://rhodeswelcome.gr/el/destination_category/athlhtikos-tourismos/.

⁵ Περισσότερες πληροφορίες μπορείτε να βρείτε στην επίσημη ιστοσελίδα του τουρισμού της Ρόδου https://rhodeswelcome.gr/el/destination_category/athlhtikos-tourismos/.

Ενδεικτικά είναι τα νούμερα που αφορούν στο 2021, σύμφωνα με τα οποία στο νησί λόγω του διεθνούς ποδηλατικού αγώνα (International RhodesGrandPrix) - το οποίο λαμβάνει χώρα από το 2017 - φιλοξενήθηκαν τον μήνα Απρίλιο 176 ποδηλάτες από 18 χώρες του κόσμου. Η διοργάνωση αυτή έδωσε το έναυσμα για την έναρξη της τουριστικής περιόδου εκείνης της χρονιάς (bankingnews.gr, 2021), με τα νούμερα που κατέγραψε να κρίνονται σημαντικά εάν αναλογιστεί κανείς ότι ήταν η δεύτερη χρονιά της πανδημίας. Αντίστοιχα ήταν και τα νούμερα του 2022, καθώς τον περασμένο Μάρτιο φιλοξενήθηκαν στο νησί 150 ποδηλάτες από 24 διαφορετικά μέρη απ' όλο τον κόσμο (dimokratiki.gr, 2022b).

Εικόνα 7. Ποδηλάτες απ' όλο τον κόσμο συμμετέχουν στον Διεθνή Ποδηλατικό Αγώνα της Ρόδου

η) **Τρέξιμο:** Ο Διεθνής Μαραθώνιος Δρόμος της Ρόδου, που διοργανώνεται εδώ τα τελευταία χρόνια, αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες διοργανώσεις που φιλοξενούνται στα Δωδεκάνησα, προσελκύοντας τουρίστες απ' όλο τον κόσμο. Άλλωστε, πλέον αναγνωρίζεται ως θεσμό ζόχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά σε όλο το κόσμο. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον 7ο Διεθνή Μαραθώνιο Ρόδου, που έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 2022, πήραν μέρος περίπου 1500 αθλητές από 53 χώρες στα αγωνίσματα του Μαραθωνίου, του Ημιμαραθωνίου, των 10 χλμ. και των 5 χλμ. (rhodesmarathon.gr, 2022).

Ο Διεθνής Μαραθώνιος Ρόδου πραγματοποιείται από το 2014, έχοντας εξελιχθεί σε θεσμό. Εμπνευστής του αγώνα ήταν ο εκλιπών GeorgeZaras,

Ελληνοαμερικανός ομογενής με καταγωγή από τη Ρόδο. Μαζί με τη Μαριέτα Παπαβασιλείου, πρόεδρο της Οργανωτικής Επιτροπής και τον Αμερικάνο Υπεραθλητή και συγγραφέα WayneKurtz σχεδίασε μια μαραθώνια διαδρομή που αποτελεί πλέον σημείο αναφοράς για την παγκόσμια δρομική κοινότητα. Πρόκειται για μια παραθαλάσσια διαδρομή δίπλα στα τείχη της Μεσαιωνικής Πόλης με θέα το Αιγαίο, 42.195 μέτρα δίπλα στο απέραντο γαλάζιο, μία ξεχωριστή εμπειρία για τον κάθε δρομέα (rhodesmarathon.gr, 2022).

Εικόνα 8. Στιγμιότυπο από το 7^ο Διεθνές Μαραθώνιο Δρόμο της Ρόδου

θ) **Τένις:** Τον Ιούλιο του 2022 η Ρόδος φιλοξένησε το μεγαλύτερο τουρνουά τένις που έχει διεξαχθεί ποτέ στο νησί. Συγκεκριμένα, στις εγκαταστάσεις του Ροδιακού Ομίλου Αντισφαίρισης έλαβε χώρα το πανευρωπαϊκό πρωτάθλημα εθνικών ομάδων και συγκεκριμένα ο ένας από τους τέσσερις προκριματικούς γύρους για το BillyJeanKingCup. Πρόκειται για τουρνουά που αφορά κορίτσια (U16) και παράλληλα οι άλλοι γύροι διεξάγονταν σε τέσσερα διαφορετικά μέρη στην Ευρώπη εκ των οποίων το ένα ήταν το «νησί των ιπποτών» (rhodes.gr, 2022).

Επιπλέον, ήδη από το 2017 η Ρόδος διοργανώνει το παγκόσμιο πρωτάθλημα τένις βετεράνων ITF SENIOR «RHODES OPEN», το οποίο αναβαθμίστηκε το 2019, μετρώντας χαρακτηριστικά συμμετοχές από 19 χώρες από τέσσερις ηπείρους. Τα παραπάνω στοιχεία συνέβαλαν ώστε να καθιερωθεί πλέον στα πολύ πετυχημένα του είδους του, καθώς συνδυάζει το αγωνιστικό τένις με τον αθλητικό τουρισμό. Εξάλλου, το βαρύ και φορτωμένο πρόγραμμα των αγώνων συνδυάζεται με ξεναγήσεις στην

παλιά πόλη και καθημερινά events για τους αθλητές. Πρόκειται για μία συνδιοργάνωση του Ροδιακού Ομίλου αντισφαίρισης, Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου και του Δήμου που διεξάγεται κάθε Απρίλιο ή Μάιο (tennis24.gr, 2019). Χαρακτηριστικά το 2022 έδωσαν το παρών 160 απ' όλο τον κόσμο σε αυτό το διεθνές τουρνουά τένις (Μέγα, 2022).

Ωστόσο, δεν είναι μόνο οι δύο προαναφερθείσες διοργανώσεις, που διεξάγονται στο «νησί των ιπποτών», αφού περίοπτη θέση στο καλεντάρι κατέχει και το I.T.F. Rhodes Cup Junior, το οποίο διεξάγεται από το 2018. Πρόκειται για ένα παγκόσμιο τουρνουά για παιδιά (για αγόρια και κορίτσια) κάτω των 18 ετών, το οποίο τυγχάνει μεγάλης αποδοχής και ταυτόχρονα διαφημίζει τη Ρόδο σε όλο τον κόσμο (tennis24.gr, 2022).

Όμως, η αρχή των διοργανώσεων του τένις έχει τις ρίζες της ήδη στην πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα και συγκεκριμένα το 2008, όταν και η Ρόδος επιλέχθηκε ώστε να αποτελέσει σταθμό του AEGEAN TENNIS CUP, όντας το μεγαλύτερο επαγγελματικό τουρνουά ανδρών, που έχει φιλοξενηθεί στη χώρα μας τα τελευταία, καθώς και ένα απ' τα μεγαλύτερα διεθνή τουρνουά τένις στην ανατολική Μεσόγειο. Εμπνευστής του AEGEAN TENNIS CUP ήταν ο επιχειρηματίας, Πέτρος Κυπριάδης, ο οποίος το δημιούργησε με στόχο να προσελκύσει κόσμο στο νησί της Ρόδου αλλά και να δημιουργήσει τις απαραίτητες υποδομές και συνθήκες για τη διεξαγωγή ενός ακόμη μεγαλύτερου τουρνουά της ATP (contra.gr, 2008).

Εικόνα 9. Στιγμιότυπο από τους αγώνες ITF SENIOR «RHODES OPEN» τον Μάιο του 2019

ι) **Μπιτς βόλεϊ**: Ιστορία έχει γράψει η Ρόδος στο μπιτς βόλεϊ, καθώς στο παρελθόν διοργάνωνε παγκόσμια τουρνουά που έχουν αφήσει εποχή(dopar.gr, 2022), αποτελώντας μια μεγάλη γέφυρα εκδηλώσεων σε όλο τον κόσμο και σε όλη την Ευρώπη. Το «νησί των ιπποτών», λοιπόν, αποτέλεσε σταθμό για μεγάλες διοργανώσεις και στο τέλος του 2020 συμπλήρωσε 30 χρόνια από την έναρξη του μπιτς βόλεϊ στις παραλίες της και στα γήπεδά του που διεξήχθησαν διεθνείς διοργανώσεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι το πρώτο τουρνουά έλαβε χώρα στη Ρόδο τον Αύγουστο του 1990. Αυτό έχει μεγάλη αξία αν αναλογιστεί κανείς ότι το 1987 έγινε το πρώτο διεθνές τουρνουά στο Ρίο Ντε Τζανέιρο, υπό την αιγίδα της FIVB (Παγκόσμια Ομοσπονδία Πετοσφαίρισης).

Αναλυτικά, οι πιο σημαντικές διοργανώσεις που πραγματοποιήθηκαν στο «νησί των ιπποτών» και συγκεκριμένα στο Δημαρχείο της πόλης, αφήνοντας το στίγμα τους και συμβάλλοντας στην παγκόσμια προβολή του νησιού, είναι οι ακόλουθες:

- Το ευρωπαϊκό πρωτάθλημα μπιτς βόλεϊ τον Αύγουστο του 1998
- Το παγκόσμιο πρωτάθλημα γυναικών τον Ιούλιο του 2002 (Women's Greek Open 2002)
- Το παγκόσμιο πρωτάθλημα γυναικών τον Ιούνιο του 2003 (Women's Greek Open)
- Το παγκόσμιο πρωτάθλημα γυναικών τον Μάιο του 2004 (Διαγωνισμός γυναικών)

Χάρη σε αυτές τις αθλητικές διοργανώσεις, η Ρόδος απέκτησε μεγάλη αναγνωρισιμότητα από το 2004 και μετά, ενώ οι τεράστιες, αμμόδεις παραλίες και οι πολύ καλές καιρικές συνθήκες την καθιστούν ως το ιδανικό μέρος για επαγγελματίες και ερασιτέχνες παίκτες (rhodesguide.com, χ.η.).

Μάλιστα, η πρωτεύουσα των Δωδεκανήσων επανήλθε το 2019 δυναμικά στις διοργανώσεις της άμμου με την διεξαγωγή τελικών φάσεων κατηγορίας Junior, που ήταν ο προπομπός για τις παγκόσμιες διοργανώσεις που θα φιλοξενούσε το 2022. Συγκεκριμένα, πριν από το 2019 το «νησί των ιπποτών» είχε μια ολόκληρη 15ετία να εμπλακεί στη διοργάνωση μπιτς βόλεϊ, αφού η τελευταία φορά ήταν τον Μάιο του 2004 η τελευταία φορά που η Ρόδος φιλοξένησε τουρνουά της παγκόσμιας ομοσπονδίας. Η διοργάνωση του 2022 φιλοξενήθηκε στο αθλητικό κέντρο Καλλιπάτειρα, όπου βρίσκονται οι μόνιμες εγκαταστάσεις μπιτς βόλεϊ, οι οποίες φιλοξένησαν πλήθος άλλων διεθνών διοργανώσεων στο παρελθόν. Μάλιστα, η προσέλκυση αθλητών από 25 χώρες προσέφερε πολλά τουριστικά οφέλη στο νησί (dopar.gr, 2022).

Εικόνα 10. Το γήπεδο μπιτς βόλεϊ στη Ρόδο

κ) **Τρίαθλο:** Το 2022 ήταν ένα έτος ιδιαίτερα σημαντικό εν γένει για τον τουρισμό της Ρόδου, αλλά και πιο ειδικά για τον αθλητικό τουρισμό. Συγκεκριμένα, το τρίαθλο επανασυστήθηκε στο νησί, μετά από τέσσερα χρόνια απουσίας, με έναν σημαντικό αγώνα που έλαβε χώρα τον Οκτώβριο, εκκινώντας και τερματίζοντας στην πόλη, ενώ περιελάμβανε την ολυμπιακή απόσταση, δηλαδή 1,5χλμ. κολύμπι, 40χλμ. ποδηλασία και 10χλμ. τρέξιμο.

Το «ApollonTriathlonClub» ή ο Απόλλων Ρόδου, όπως τον ξέρουν οι περισσότεροι λάτρεις του αθλήματος, ήταν ο διοργανωτής του «Rodos Triathlon», το οποίο έφερε πολύ κόσμο στο νησί, αφού είναι χαρακτηριστικό πως αθλητές από τα Δωδεκάνησα και άλλες πόλεις της Ελλάδας, αλλά και το εξωτερικό, προτίμησαν τη Ρόδο για τους αγώνες τους, έχοντας ούτως ή άλλως πια μια σημαντική παράδοση το νησί στο άθλημα, με διοργανώσεις IronMan και HalfIronman στο πρόσφατο παρελθόν (rodiaki.gr, 2022).

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο πρώτος αγώνας μέσης απόστασης τρίαθλου στη Ρόδο πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2013. Ωστόσο, από το 2010 έως το 2016, διοργανώθηκαν πολλοί μικρότερης απόστασης αγώνες, τρίαθλου, διάθλου και αγώνες aquathlon από τον Απόλλωνα Ρόδου στην προσπάθειά του να διαδώσει την κουλτούρα του τρίαθλου σε ανθρώπους κάθε ηλικίας σε όλο το νησί (money-tourism.gr, 2016).

Εικόνα 11. Στιγμιότυπο από τον αγώνα τριάθλου του 2022

λ) **Μπάσκετ:** Μετρημένες είναι μέχρι στιγμής οι προσπάθειες που έχουν γίνει στο άθλημα του μπάσκετ, ώστε αυτό να αποτελέσει πόλο έλξης στο νησί, ιδίως τους θερινούς μήνες με τη διοργάνωση summerscamps. Χαρακτηριστική είναι η διοργάνωση του «GalísBasketball 3on3», που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2019 στο νησί και μετέπειτα έπεσε θύμα του κορονοϊού. Συγκεκριμένα, η Ρόδος υποδέχθηκε τον Νίκο Γκάλη στον τόπο καταγωγής του (ο πατέρας του ήταν από τον Άγιο Ισίδωρο της Ρόδου), σε ένα φαντασμαγορικό μπασκετικόevent. Για τις ανάγκες του camp, η πλατεία δημαρχείου μεταμορφώθηκε σε ναό του μπάσκετ, με ένα ειδικά διαμορφωμένο γήπεδο εγκεκριμένο από τη FIBA, ενώ πλήθος κόσμου έπευσε να θαυμάσει από κοντά τον Νίκο Γκάλη και τους ξεχωριστούς καλεσμένους που ήρθαν για να τον τιμήσουν! Στο τουρνουά πραγματοποιήθηκαν πάνω από 100 αγώνες 3on3⁶.

⁶ Περισσότερες πληροφορίες στην επίσημη ιστοσελίδα του τουρνουά <https://www.galisbasketball.gr/>.

Εικόνα 12. Στιγμιότυπο από το δημαρχείο της πόλης, που είχε μεταμορφωθεί σε ένα τεράστιο γήπεδο μπάσκετ

μ) **Πεζοπορία:** Ο περιπατητικός τουρισμός δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένος στη Ρόδο και σίγουρα πρόκειται για έναν τομέα του αθλητικού τουρισμού, όπου μπορούν να επενδύσουν οι αρμόδιες αρχές. Ήδη από το 2021 ξεκίνησε για πρώτη ίσως φορά από τον Δήμο Ρόδου και τη Διεύθυνση Τουρισμού μία οργανωμένη προσπάθεια ανάδειξης του περιπατητικού τουρισμού στο νησί, στο πλαίσιο του ετήσιου προγράμματος διαμόρφωσης τουριστικής εμπειρίας και προβολής του Δήμου Ρόδου για το έτος εκείνο.

Σε πρώτη φάση οι ιθύνοντες προχώρησαν στη σήμανση και την οργάνωση των μονοπατιών που συνήθως βρίσκονται εκτός της πόλης της Ρόδου, όπως εκείνα των Κρητηνιάς, Σαλάκου και Προφήτη Ηλία. Αξιοσημειώτο είναι, πάντως, το γεγονός ότι για πρώτη φορά το 2021 στο επιχειρησιακό σχέδιο του Δήμου για τον τουρισμό άλλαξε και η ορολογία που χρησιμοποιούνταν, αφού πλέον δεν γίνεται λόγος για «εναλλακτικές μορφές τουρισμού» αλλά για «experiences»: Με άλλα λόγια, αυτό που θέλει να προσφέρει στους δυνητικούς επισκέπτες του είναι πραγματικά μία ξεχωριστή εμπειρία στο νησί. Μετά τη σήμανση και την οργάνωση των μονοπατιών, το επόμενο στάδιο ήταν η προβολή τους, με τον Δήμο να προχωράει στην έκδοση ενός χάρτη με αυτά, ώστε να ενταχθούν οι διαδρομές σε ιστοσελίδες και βάσεις δεδομένων που υπάρχουν για τα μονοπάτια, προσελκύοντας έτσι το ενδιαφέρον δυνητικών επισκεπτών (rodiaki.gr, 2021).

Η επένδυση στον περιπατητικό τουρισμού του νησιού συνεχίζεται, πάντως, αφού ο Δήμος Ρόδου έχει επιστήσει την προσοχή της σε τρεις μορφές μεταξύ των οποίων η μία είναι αυτή των περιπάτων (οι άλλες δύο είναι ο συνεδριακός και ο γαστρονομικός τουρισμός) (Ντόκου, 2022).

Εικόνα 13. Υπό ανάπτυξη βρίσκεται ο περιπατητικός τουρισμός στη Ρόδο

4.2 Προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού στη Ρόδο

Συνοψίζοντας και βάσει όσων αναφέρθηκαν παραπάνω γίνεται κατανοητό πως η Ρόδος «πάσχει» σε μεγάλο βαθμό από έλλειψη δραστηριοτήτων, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως «ατραξιόν», ικανές να προσελκύσουν υψηλής εισοδηματικής στάθμης τουρίστες. Χωρίς καμία διάθεση απαξίωσης της σημασίας του μαζικού τουρισμού, προορισμοί, όπως αυτός της Ρόδου, διατηρούνται στην παγκόσμια τουριστική επικαιρότητα και γίνονται ελκυστικοί μόνον εφόσον διαθέτουν εντυπωσιακές δράσεις (rodiaki.gr, 2017).

Πάντως, αξιοσημείωτο είναι το μήνυμα που έστειλαν οι Διεθνείς Ποδηλατικοί Αγώνες της Ρόδου, αφού σε δύσκολες εποχές, όπως το 2020 και το 2021 όταν και η πανδημία του κορονοϊού είχε κλείσει τον κόσμο μέσα στο σπίτι του, οι Ροδίτες τόλμησαν και η διοργάνωση φιλοξενήθηκε χωρίς κανένα πρόβλημα στο νησί. Επίσης, το σημαντικό είναι ότι οι αγώνες λαμβάνουν χώρα αδιάκοπα κάθε χρόνο, ανεβαίνοντας επίπεδο. Από την πλευρά τους, οι ξενοδόχοι και οι χορηγοί είναι σίγουρο ότι κατανόησαν το πόσο συμβάλλουν οι Διεθνείς Ποδηλατικοί Αγώνες Ρόδου στην ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού και της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου στο νησί (Πατσαΐς, 2022).

Η Ρόδος έχει πολλά πλεονεκτήματα ως τουριστικός προορισμός, ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, τα βασικότερα εκ των οποίων είναι τα ακόλουθα:

- 1) Διαθέτει παγκόσμια αναγνωρισιμότητα ως τουριστικός προορισμός
- 2) Έχει όλες εκείνες τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη και καλλιέργεια εναλλακτικών μορφών τουρισμού, που θα οδηγήσουν στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- 3) Διαθέτει πολλούς πολιτιστικούς πόρους εθνικής και διεθνούς εμβέλειας, όπως αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία, μνημεία και στοιχεία αστικής και αγροτικής πολιτιστικής κληρονομιάς
- 4) Έχει μια αξιόλογη ξενοδοχειακή υποδομή και μπορεί να φιλοξενήσει τουρίστες όλων των γούστων και
- 5) Διατηρεί τους παραδοσιακούς τους οικισμούς.

Στην αντίπερα όχθη, υπάρχουν ακόμα κάποια μειονεκτήματα πάνω στα οποία θα πρέπει να δουλέψουν οι φορείς του «νησιού των ιπποτών», εάν θέλουν οι δείκτες της τουριστικής κίνησης να αυξηθούν μέσα στα επόμενα χρόνια με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε οικονομικό, κοινωνικό και επιχειρηματικό επίπεδο. Αναλυτικά:

- 1) Αν και έχει αναπτύξει εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ακόμα και σήμερα ο τουρισμός της στο σύνολό του χαρακτηρίζεται από εποχικότητα
- 2) Έχει αξιοποιήσει σε περιορισμένο βαθμό τους πολιτιστικούς της πόρους και τις καινοτομικές δράσεις προβολής και ανάδειξής τους
- 3) Υπάρχουν περιοχές στο νησί που είναι κορεσμένες
- 4) Είναι περιορισμένης ακόμα εμβέλειας η ανάπτυξη των διαφόρων δραστηριοτήτων αναψυχής
- 5) Είναι υψηλές οι τιμές σε παράλληλες δραστηριότητες.

Το ερώτημα, λοιπόν, που γεννάται είναι κατά πόσο υπάρχουν ευκαιρίες ώστε να αναπτυχθεί περαιτέρω τουριστικά η Ρόδος. Και η απάντηση είναι ότι ευκαιρίες υπάρχουν αρκεί να τις αρπάξουν αυτοί που πρέπει. Πιο συγκεκριμένα:

- 1) Η Ρόδος διαθέτει σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής πολυτελείας και μικρής κλίμακας σε μη κορεσμένες περιοχές
- 2) Μπορεί να προσελκύσει επενδύσεις σε υποδομές εναλλακτικών μορφών τουρισμού, όπως είναι ο αθλητικός τουρισμός
- 3) Μπορεί να δημιουργήσει πανεπιστημιακά τμήματα ή σχολές που να ειδικεύονται σε θέματα πολιτικής και ειδίκευσης σε επιμέρους ομάδες δραστηριοτήτων (π.χ. αθλητικός τουρισμός, αθλητικό μάνταζμεντ και μάρκετινγκ κ.τ.λ.)

Στην αντίπερα όχθη δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε και τις απειλές που έχει να αντιμετωπίσει η Ρόδος, οι κυριότερες εκ των οποίων συνοψίζονται παρακάτω:

- 1) Η επικράτηση του μοντέλου «allinclusive», που προωθείται ιδιαίτερα από τις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες
- 2) Η ανάπτυξη ανταγωνιστικών προορισμών στη Μεσόγειο και την Ευρώπη γενικότερα
- 3) Η «γήρανση» των τουριστικών υποδομών
- 4) Η ανεπαρκής τουριστική προβολή (Κυριακού και Σουριανός, 2011).

Όσον αφορά στον αθλητικό τουρισμό αυτόν καθεαυτόν, η Ρόδος θα πρέπει να εκμεταλλευτεί περισσότερο τον θαλάσσιο πλούτο της και να «επενδύσει» περισσότερα σε αυτόν, όπως κάνουν άλλα νησιά. Βεβαίως, δεν είναι μόνο στο χέρι των φορέων, για παράδειγμα, να δώσουν μεγαλύτερη έμφαση στον καταδυτικό τουρισμό, αφού είναι ζήτημα των αρχών της χώρας να καταλάβουν ότι οι καταδυτικές επιχειρήσεις έχουν ενδιαφέρον και συμφέρον να προστατεύσουν τις περιοχές όπου καταδύονται και όχι να τις καταστρέψουν. Εξάλλου οι σωστά εκπαιδευμένοι δύτες έχουν έναν και μόνο στόχο: Να προστατεύσουν το υποθαλάσσιο περιβάλλον και συνακόλουθα να προστατεύσουν τον ίδιο τους τον εαυτό. Εάν γίνει ένα βήμα παραπάνω στον τομέα αυτόν, τότε οι καταδυτικές επιχειρήσεις του νησιού, που δεν είναι και λίγες, θα έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν ποιοτικές καταδύσεις και το ίδιο το νησί να ανταγωνιστεί περιοχές, όπως για παράδειγμα η γειτονική Τουρκία ή η Μάλτα, που έχουν μπει για τα καλά στον χάρτη του καταδυτικού τουρισμού.

Επιπλέον, σε ένα γενικότερο πλαίσιο, για να μπορέσει η Ελλάδα να αναπτύξει σωστά τον καταδυτικό τουρισμό και να αξιοποιήσει τις τεράστιες προοπτικές του, θα πρέπει να «ανοίξει» όχι μόνο τις θάλασσες αλλά και την ίδια την αγορά της. Έτσι, θα επωφεληθούν και μέρη, όπως είναι η Ρόδος, που έχουν όλα τα φόντα να αναπτύξουν εναλλακτικές μορφές τουρισμού και να προσελκύουν τουρίστες σε μη τουριστικές εποχές (Κτενάς, 2008).

Επιπροσθέτως, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι οι φορείς της Ρόδου δεν έχουν δώσει τόσο μεγάλη έμφαση στην καλλιέργεια μορφών τουρισμού, που να βασίζονται για παράδειγμα στη θάλασσα. Ένας διεθνής αγώνας κολύμβησης ανοιχτής θαλάσσης θα μπορούσε να προσελκύσει πλήθος τουριστών απ' όλο τον κόσμο, οι οποίοι θα ήθελαν να βουτήξουν στα καταγάλανα νερά του νησιού και παράλληλα να κάνουν τις διακοπές τους σε αυτό.

Τέλος, τα παραπάνω ζητήματα δεν είναι άγνωστα στον Δήμο, ο οποίος τον Φεβρουάριο του 2022 προχώρησε στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση ενός προγράμματος, που σαν στόχο είχε να διευρυνθεί η τουριστική περίοδος και συνάμα να αποφορτιστεί η υψηλή σεζόν στη Ρόδο. Ο σχεδιασμός του προγράμματος αυτού έγινε σε συνεργασία του Δήμου με όλους τους αρμόδιους τοπικούς φορείς.

Το πρόγραμμα στοχεύει στην ανάδειξη επιμέρους χαρακτηριστικών της Ρόδου για την ανάδειξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού μεταξύ των οποίων και ο αθλητικός τουρισμός. Εξάλλου, ο Δήμος αναγνωρίζει πως η στόχευση σε αυτές τις μορφές θα προσφέρει νέες αναπτυξιακές δυνατότητες στο νησί και θα συμβάλλει σημαντικά προς την κατεύθυνση της επιμήκυνσης της περιόδου (Κουσούνης, 2022).

Σε ένα γενικότερο, πάντως, πλαίσιο οι πολιτικές που πρέπει να υιοθετήσει η Ελλάδα για την ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού, δεδομένων των φυσικών πλεονεκτημάτων που διαθέτει ως χώρα, θα πρέπει να εστιάσουν στα ακόλουθα:

α) Στην αμοιβαία συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων του αθλητισμού και του τουρισμού τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε εθνικό, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου νομοθετικού πλαισίου στο πλαίσιο του οποίου θα θεσπιστούν οι προδιαγραφές λειτουργίας των επιχειρήσεων αθλητικού τουρισμού και θα γίνει η κατοχύρωση των νέων επαγγελμάτων

β) Κατάλληλη επαγγελματική και ακαδημαϊκή εκπαίδευση μέσω του (Τ.Ο.Δ.Α) ώστε να οροθετηθεί το γνωστικό αντικείμενο

γ) Δημιουργία διαφόρων πολυχρηστικών αθλητικών εγκαταστάσεων με αθλητικό, πολιτιστικό, εμπορικό και ψυχαγωγικό περιεχόμενο και

δ) Υψηλής ποιότητας υποδομή σε διάφορους τομείς υποστήριξης (Παγούνης, 2012).

ΣΥΖΗΤΗΣΗ/ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού σε μία χώρα, όπως είναι η Ελλάδα, η οποία συνδυάζει πολύ καλές κλιματολογικές συνθήκες και όμορφα τοπία, είναι κάτι

περισσότερο από επιβεβλημένη, δεδομένου ότι ο τουρισμός αποτελεί τη βάση της κρατικής οικονομίας. Υπάρχουν περιοχές, λοιπόν, όπως είναι η Ρόδος, οι οποίες θεωρούνται ευνοημένες, καθώς μπορούν να μην περιοριστούν μόνο στο μοντέλο «ήλιος-θάλασσα», βασιζοντας σε αυτό εξ' ολοκλήρου το τουριστικό τους προϊόν, αλλά να αναπτύξουν και εναλλακτικές μορφές τουρισμού μεταξύ των οποίων και ο συνδυασμός του αθλητισμού με τις διακοπές. Εδώ και μία και πλέον δεκαετία, το «νησί των ιπποτών» κινείται προς αυτήν την κατεύθυνση, έχοντας να επιδείξει μεγάλες και διεθνές αθλητικές διοργανώσεις τόσο τους καλοκαιρινούς μήνες όσο και εκτός σεζόν (άνοιξη και φθινόπωρο). Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε ότι ο πλέον σημαντικός στόχος όσων ασχολούνται με τον αθλητικό τουρισμό είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου. Συνεπώς, οι φορείς της Ρόδου θα πρέπει να αναζητήσουν τρόπους και λύσεις, ώστε μεγάλα events να λαμβάνουν χώρα στην περιοχή τους τους μήνες Μάρτιο-Μάιο και Οκτώβριο-Δεκέμβριο, αλλά γιατί όχι ακόμα και τους χειμερινούς μήνες από την στιγμή που ως επί το πλείστον οι θερμοκρασίες είναι καλές και επιτρέπουν τη συμμετοχή σε αθλητικές δραστηριότητες. Αυτό οφείλεται στη γεωγραφική θέση της Ρόδου, που βρίσκεται αρκετά χαμηλά εάν ρίξει κανείς μια ματιά στον χάρτη της Ελλάδας και ως εκ τούτου το κλίμα της επηρεάζεται από την Αφρική.

Από την άλλη πλευρά, όμως, δεν θα πρέπει να ξεχνάμε πως και μεν η επένδυση στον αθλητικό τουρισμό περιοχών όπως είναι η Ρόδος είναι αναγκαία, ωστόσο, υπάρχουν και αρνητικές επιπτώσεις, ιδίως στο περιβάλλον, από τη διοργάνωση εκδηλώσεων και την γενικευμένη οργάνωση του τουρισμού. Συγκεκριμένα, κάποιες αθλητικές δραστηριότητες απαιτούν μεγάλο χώρο, είτε υπαίθριο είτε κλειστό, λόγω του οποίου προκύπτει χωροταξικό ζήτημα. Επίσης, εάν γίνεται λόγος για αθλητικά δρώμενα, όπως είναι ο μαραθώνιος δρόμος και οι ποδηλατοδρομίες, κάποιες φορές λαμβάνουν χώρα εντός των πόλεων και έτσι δημιουργείται ένα κυκλοφοριακό χάος (ιδίως ένα πρόκειται για πόλεις, όπως η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη) είτε γιατί κλείνουν οι δρόμοι για το συγκεκριμένο γεγονός είτε εξαιτίας του πλήθους των θεατών που παρευρίσκονται για να παρακολουθήσουν.

Επίσης, αξιοσημείωτη είναι και η μόλυνση του περιβάλλοντος είτε του εδάφους είτε του υδάτινου περιβάλλοντος, κυρίως στις παραλιακές περιοχές (Τσάρτας, 2010:306-7). Άλλος ένας παράγοντας που επιφέρει αρνητικές συνέπειες στο περιβάλλον και στον χώρο εν γένει είναι η υπέρμετρη οικοδόμηση κτιριακών εγκαταστάσεων και εκμετάλλευση γαιών και προστατευμένων περιοχών που αφαιρούν

ομορφιά από το φυσικό τοπίο, πράγμα που αποτελεί παράλληλα και πόλος έλξης των τουριστών (Τσάρτας, 2010).

Επιπροσθέτως, η ηχορύπανση είναι ένας παράγοντας καταστροφής του περιβάλλοντος όπου διαμένουν οι τουρίστες: Αυτή οφείλεται είτε σε άμεσα αθλητικές-τουριστικές δραστηριότητες, όπως όταν για παράδειγμα διοργανώνονται ποδοσφαιρικοί αγώνες υπάρχει σημαντικό επίπεδο θορύβου στην γύρω περιοχή του σταδίου, λόγω του μεγάλου ποσοστού συγκέντρωσης φιλάθλων είτε με έμμεσο τρόπο. Όπως και να έχει, όμως, αποτελεί μία δυσάρεστη εμπειρία για όλους είτε τους τουρίστες είτε τους μόνιμους κατοίκους μιας περιοχής. Τέλος, η οργάνωση αθλητικών δραστηριοτήτων στις παράκτιες περιοχές, όπως είναι για παράδειγμα τα τουρνουά μπιτς βόλεϊ, α αλλοιώνουν την ομορφιά και την ηρεμία της ακτής, καθώς προκαλούν αναστάτωση πολλές φορές στους υπόλοιπους τουρίστες που θέλουν να απολαύσουν την παραλία και την κολύμβηση.

«Παν μέτρον άριστον» έλεγαν οι αρχαίοι μας πρόγονοι και μάλλον με γνώμονα αυτό θα πρέπει να κινηθούν και οι... σύγχρονοι, εάν θέλουν να συνεχίσουν να έχουν περιβάλλον για να μπορούν να αναπτύξουν τις διάφορες μορφές αθλητικού τουρισμού που επιθυμούν. Οι Ροδίτες έχουν ένα πολύ δυνατό χαρτί στα χέρια τους, όπως είναι το νησί αυτό καθεαυτό, όμως, θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στον τρόπο με τον οποίο θα επενδύσουν και θα δώσουν περαιτέρω ώθηση στον αθλητικό τουρισμό στην περιοχή τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθανασίου, Λ., (2002). *Ο συνεδριακός τουρισμός στην Ελλάδα. Εξελιζεις, Προβλήματα, Δυνατότητες και Πολιτική*. Αθήνα: ΙΤΕΠ.
- Αλεξανδρή, Κ. (2018). *Διοίκηση Αθλητικού Τουρισμού*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αφοί Κυριακίδη Α.Ε..

- apostolidisdiver.gr (2011). *Κολυμβητικός αγώνας στη Ρόδο*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από https://www.apostolidisdiver.gr/el/?option=com_content&view=category&id=43&Itemid=30.
- bankingnews.gr (2021). *Στη Ρόδο ο Αυγενάκης: Ο αθλητικός τουρισμός μπορεί να πρωταγωνιστήσει*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.bankingnews.gr/politiki/articles/554634/sti-rodos-o-avgenakis-o-athlitikos-tourismos-borei-na-protagonistisei>.
- Γκιόσος, Ι., Παπαδημητρίου, Δ. & Συναδινός, Π. (2000). *Μεγάλες Διοργανώσεις: Η Περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων*. Πάτρα: ΕΑΠ.
- Γκουτζιούπας, Γ.Ι.Μ. (2008). *Το Ελληνικό Αθλητικό Τουριστικό Προϊόν*. Ανακτήθηκε 22/12/2022 από http://traveldailynews.gr/pdf/SPORT_TOURISM_PRODUCT%20OF_GRE_ECE.pdf.
- Γκουτζιούπας, Γ.Ι.Μ. (2006). *Αθλητικός Τουρισμός: Δεδομένα και Ζητούμενα στην Ελληνική Πραγματικότητα 2003 - 2006*. Ανακτήθηκε 20/12/2022 από http://traveldailynews.gr/pdf/SportTourismBook_by_Goutzioupas_George.pdf.
- contra.gr (2008). *Η Ρόδος στο προσκήνιο του επαγγελματικού τένις*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.contra.gr/sports/i-rodos-sto-proskinio-toy-epaggelmatikoy-tenis.6819893.html>.
- Δημητρόπουλος, Γ. (2016). Προώθηση του Εναλλακτικού Τουρισμού (Περιηγητικού, Αθλητικού και Θρησκευτικού) στις Κυκλάδες μέσω του Διαδικτύου: Μια Μελέτη Περίπτωσης για το Νησί της Ύψυ. Πτυχιακή εργασία. Πειραιάς: Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.
- dimokratiki.gr (2022a). *Ο συνεδριακός τουρισμός «ανακάλυψε» ξανά τη Ρόδο!* Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.dimokratiki.gr/30-09-2022/o-synedriakos-toyrismos-anakalypse-xana-ti-rodos/>.
- dimokratiki.gr (2022b). *Διεθνείς Ποδηλατικοί Αγώνες Ρόδου: Αθλητές από 26 χώρες*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.dimokratiki.gr/17-03-2022/diethneis-podilatikoι-agones-rodoy-athlites-apo-26-chores/>.
- dimokratiki.gr (2013). *Διημερίδα στη Ρόδο για τον γαστρονομικό τουρισμό*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.dimokratiki.gr/arxeio/diimerida-sti-rodos-gia-ton-gastronomiko-tourismo/>.

- dopar.gr (2022). *Η Ρόδος επιστρέφει δυναμικά στις παγκόσμιες διοργανώσεις beachvolley*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.dopar.gr/pagk-diorganosi-beach-volley/>.
- Edwards, H. (1973). *Definitions and Clarifications in Sociology of Sport*. Homewood: Dorsey.
- Eilers, C. (2020). *15 Types of Alternative Travel: Definitions on Various Tourism Trends*. Ανακτήθηκε 24/1/2023 από <https://djaunter.com/alternative-travel-types/>.
- ethnos.gr (2019). *Υπεγράφη η σύμβαση πώλησης για το Golf- Βόρειο Αφάντου Ρόδου*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.ethnos.gr/Economy/article/43520/ypegraphhsymbashpolhshsgiatogolfboreioafantoyrodoyvid>.
- Gammon, S. & Robinson, T. (1997). Sport and tourism: A conceptual framework. *Journal of Sport Tourism*, 4(3), 11-18.
- Gardiner, E.N. (1930). *Athletics to the Ancient World*, N.Y.: Dover Publication.
- Gibson, H. (1998). The case of World Cup USA '94. In: J. Standevan & P. De Knop, (eds.), *Sport tourism*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- giorgoshatzimarkos.gr (2023). *Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου φιλοξενεί τον διεθνή διαγωνισμό γαστρονομίας «World Food Gift Challenge 2023»*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <http://www.giorgoshatzimarkos.gr/%ce%b7%cf%80%ce%b5%cf%81%ce%b9%cf%86%ce%ad%cf%81%ce%b5%ce%b9%ce%b1%ce%bd%ce%bf%cf%84%ce%af%ce%bf%cf%85%ce%b1%ce%b9%ce%b3%ce%b1%ce%af%ce%bf%cf%85%cf%86%ce%b9%ce%bb%ce%bf%ce%be%ce%b5%ce%bd%ce%b5/>.
- greekyachtingnews.com (2020). *AEGEAN YACHTING FESTIVAL / 23-25 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2020 ΣΤΗΡΟΔΟ*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://greekyachtingnews.com/aegeanyachtingfestivall2325%CE%BF%CE%BA%CF%84%CF%89%CE%B2%CF%81%CE%B9%E%BF%CF%852020%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%BF/>.
- Hall, C. (1992). Adventure, sport and health tourism. In: B. Weiler & C.M. Hall (eds.), *Special interest tourism* (pp. 141–158). London: Belhaven Press.
- Hart, M. & Birell, S. (1981). *Sport in the Sociocultural*. Dubuque (Iowa): William C. Brown Publishers.

- hellenicaworld.com (χ.η.). *Νομός Δωδεκανήσου*. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.hellenicaworld.com/Greece/Geo/gr/NomosDodekanisou.html>.
- Highman, J. (2005). *Sport Tourism Destinations: Issues, opportunities and analysis*. Oxford: Elsevier.
- Θεοδωράκης, Ν. (2012-2013). *Αθλητικός Τουρισμός. Είδη και τυπολογίες αθλητικών τουριστών. Το ελληνικό αθλητικό προϊόν* (Ενότητα 3η). Ανοιχτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα, Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 1-26. Ανακτήθηκε 30/1/2023 από <https://opencourses.auth.gr/modules/units/?course=OCRS103&id=1094>.
- ΙΝΣΕΤΕ (χ.η.). *Ελληνικός τουρισμός – Σχέδια δράσης 2030: Προορισμός «Ρόδος»*. Μέρος της μελέτης «Σχέδια δράσης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της διαρθρωτικής προσαρμογής του τουριστικού τομέα».
- imerisia.gr (2021). Β. Κικιλίας: Συμφωνία με το ApolloTravel για την ενίσχυση του αθλητικού τουρισμού - Δύο νέα ξενοδοχεία σε Λήμνο, Ρόδο. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.imerisia.gr/toyrismos/32366-b-kikilias-symfonia-me-apollo-travel-gia-tin-enishysi-toy-athlitikoy-toyris moy-dyo>.
- Κατσογριδάκης, Ι. (2005). *Αθλητικός τουρισμός*. Πτυχιακή εργασία. Ηράκλειο: Τμήμα Διοίκησης και Οικονομίας.
- ΚΕΤΑ Δυτικής Ελλάδος (2008). Ανακτήθηκε 25/1/2023 από http://www.keta-de.gr/docs/Enall_tour.pdf.
- Κουσούνης, Στ. (2022). *Ρόδος: Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού για διεύρυνση της σεζόν*. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από https://www.travel.gr/how_to_travel/travel-news/rodos-anaptyxi-enallaktikon-morfon-t/.
- Κράβαρης, (2005). *Εναλλακτικός τουρισμός και η συμβολή του στην ανάπτυξη. Η περίπτωση του Δήμου Νάουσας*. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας: Τμήμα Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- Κτενάς, Σπ. (2008). *Η χαμένη ευκαιρία του καταδυτικού τουρισμού*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/finance/h-xameni-eykairia-toy-katadytikoy-toyris moy/>.
- Κυριακού, Κ. και Σουριανός, Ε. (2011). *Προοπτικές και δυνατότητες βιώσιμης ανάπτυξης: Η περίπτωση της Ρόδου*. Πτυχιακή εργασία. Θεσσαλονίκη: Πολυτεχνική Σχολή.

- Κώστα, Γ. & Υφαντίδου, Γ. (2015). *Η Ανάπτυξη του Αθλητικού Τουρισμού*. Αθήνα: Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα.
- ka-business.gr(2022). *Philoxenia: Ο Αθλητικός Τουρισμός αναβαθμίζει το τουριστικό προϊόν της χώρας και δημιουργεί υπεραξίες και πρόσθετο τζίρο*. Ανακτήθηκε 30/1/2023 από <https://ka-business.gr/nea-epikairoitita/tourismos/philoxenia-o-athlitikos-toyrismos-anavathmizei-to-toyristiko-proion-tis-choras-kai-dimioyrgei-yperaxies-kai-prostheto-tziro/>.
- kalymnos-news.gr (2019). *Σάρωσε ο Πρωτέας και στην Ρόδο*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://kalymnos-news.gr/2019/10/%CF%83%CE%AC%CF%81%CF%89%CF%83%CE%B5-%CE%BF-%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AD%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF/>.
- kede.gr (2015). «*Η καταδυτική εμπειρία*» στη Ρόδο. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://kede.gr/i-katadytiki-ebeiria-sti-rodo/>.
- Kouthouris, C.&Alexandris, K. (2005). Can service quality predict customer satisfaction and behavioral intentions in the sport tourism industry? An application of the SERVQUAL model in an outdoors setting. *Journal of Sport Tourism*, 10 (2), 101-111.
- Kurtzman, J., &Zauhar, J. (1997). A wave in time—The sports tourism phenomena. *Journal of Sports Tourism*, 4, 5-19.
- Kurtzman, J. &Zauhar, J. (1995). Agency Reports. Tourism Sports International Council. *Annals of Tourism Research*, 22 (3), 707-708.
- Λεκάκου, Μ. (2017). Μελετώντας τις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κρουαζιέρας στους ελληνικούς προορισμούς. Στο: Π. Τσάρτας&Π. Λύτρας (επιμ.), *Τουρισμός τουριστική Ανάπτυξη. Συμβουλές Ελλήνων Επιστημόνων* (σελ. 285-312). Αθήνα: Παπαζήσης.
- Λογοθέτης, Μ. (1997). *Τουρισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Ρόδος: Επιμελητήριο Δωδεκανήσου.
- Λογοθέτης, Μ. (2013). *Η οικονομία της Δωδεκανήσου κατά τα έτη 1990-2010. Εξελίξεις και προοπτικές*. Αθήνα: Τούμπης Α.Ε..
- Μαντζουράνη, Κ. και Τζιφάκη, Χ. (2006). *Επιπτώσεις - Προοπτικές Εξέλιξης του Εναλλακτικού Τουρισμού στην Ελλάδα*. Πτυχιακή εργασία. ΑΤΕΙ.

- Μέγα, Χρ. (2022). *Διεθνές τουρνουά τένις στη Ρόδο*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από https://www.ertnews.gr/perifereiakoi-stathmoi/notio_aigaiο/diethnes-toyrnoya-tenis-sti-rodo/.
- Μιχαλάς, Μ. (2018). *Πώς η Ρόδος εξελίσσεται σε γαστρονομικό προορισμό*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.newsbeast.gr/travel/arthro/3838514/pos-i-rodos-exelissetai-se-gastronomiko-proorismo>.
- Μπογδάνου, Β. (2022). *Ο «χάρτης» των τουριστικών αφίξεων στη Ρόδο το 2022*. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.rodiaki.gr/article/485971/o-xarths-twn-toyristikwn-afixewn-sth-rodo-to-2022>.
- Μυλωνόπουλος, Δ. (2011). *Τουριστικό Δίκαιο [Tourism Law]*. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη.
- money-tourism.gr (2021). *Πολύπλευρη τουριστική προβολή της Ρόδου για αναδειχθεί το πολυσχιδές τουριστικό προφίλ της*. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://money-tourism.gr/polypleyri-toyristiki-provoli-tis-rodoy-anadeichthei-to-polyschides-toyristiko-profil-tis/>.
- money-tourism.gr (2016). *Η Ρόδος στο επίκεντρο του Τριάθλου με το «OceanLavaRhodes»*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://money-tourism.gr/rodos-sto-epikentro-tou-triathlou-ocean-lava-rhodes/>.
- news12.gr (2022). *Ιστιοπλοΐα: Το πρόγραμμα του 25ου Ρόδος Καπ*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://news12.gr/istioploia-to-programma-toy-25oy-rodos/>.
- Ντόκου, Π. (2022). *Ο ροδιακός τουρισμός υπερβαίνει τα δεδομένα του 2019*. Ανακτήθηκε 30/1/2023 από <https://www.dimokratiki.gr/30-09-2022/o-rodiakos-toyrismos-ypervainei-ta-dedomena-toy-2019/>.
- Οδηγός διακοπών για το Ιόνιο (2009). Ανακτήθηκε 23/1/2023 από <http://ionionews.blogspot.com/2009/02/blog-post.html>.
- ot.gr (2022). *Συνεδριακός τουρισμός: Το δυνατό «χαρτί» της Ελλάδας για 12μηνο τουρισμό*. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.ot.gr/2022/07/23/tourismos/synedriakos-tourismos-to-dynato-xarti-tis-elladas-gia-12mino-tourismo/>.
- Παγούνης, Ν. (2012). *Παράγοντες και προϋποθέσεις ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού στη λίμνη Καστοριά*. Διπλωματική εργασία. Σπάρτη: Τμήμα οργάνωσης και διαχείρισης αθλητισμού.

- Παμπρή, Ν. (2022). ΠΥΘΕΑΣ: Το μοναδικό επισκέψιμο καταδυτικά ελληνικό «Λίμπερτ» βρίσκεται στην Κάμειρο Ρόδου! Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://realvoice995.gr/pytheas-to-monadiko-episkepsimo-katadytika-elliniko-liberty-vrisketai-stin-kameiro-rodou/>.
- Παπανίκος, Γ. (1999). *Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 και οι Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τουρισμό*. Αθήνα: Ίδρυμα Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι.Τ.Ε.Π).
- Πατσαΐς, Τσ. (2022). Πιάσαμε... ταβάνι με τους Διεθνείς Ποδηλατικούς Αγώνες Ρόδου ή μήπως όχι; Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://syrospress.gr/piasame-tavani-me-tous-diethneis-podilatikus-agones-rodou-i-mipos-ochi/>.
- Pigeassou, Ch. (2004). Contribution to the definition of sport tourism. *Journal of Sport Tourism*, 9 (3), 287-289.
- Preuss H. (2006). *Lasting Effects of Major Sporting Events*. Germany: Institute of Sport Science, Johannes Gutenberg Universität Mainz.
- protothema.gr (2022). Μεγάλες οι προοπτικές του αθλητικού τουρισμού στην Ελλάδα - Στα 1,8 δισ. δολάρια το 2030 ο τζίρος παγκοσμίως. Ανακτήθηκε 30/1/2023 από <https://www.protothema.gr/economy/article/1309198/megales-oi-prooptikes-tou-athlitikou-tourismou-stin-ellada-sta-1-8-dis-dol-to-2030-o-tziros-pagosmios/>.
- rhodes.gr (2022). ΠΑΝΕΥΡΩΠΑΪΚΟΤΟΥΡΝΟΥΑΤΕΝΙΣΡ.Ο.Α.. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.rhodes.gr/events/panefropaiko-tournoua-tenis-r-o-a/>.
- rhodesguide.com (χ.η.). *Beach volley*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από https://www.rhodesguide.com/el/travelguide/rhodes_recreation.php?ssp=421.
- rhodesmarathon.gr (2022). Εγκωμιαστικά σχόλια για τον 7ο Διεθνή Μαραθώνιο Δρόμο της Ρόδου. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://rhodesmarathon.gr/2022/04/29/%CE%B5%CE%B3%CE%BA%CF%89%CE%BC%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%83%CF%87%CF%8C%CE%BB%CE%B9%CE%B1-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CE%BD-7%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B5%CE%B8%CE%BD%CE%AE-%CE%BC/>.
- rodiaki.gr (2022). Επιστροφή των κορυφαίων αγώνων τριάθλου στη Ρόδο. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://www.rodiaki.gr/article/484990/epistrofh-twn-koryfaiwn-agwnwn-triathloy-sth-rodou>.

- rodiaki.gr (2021). *Ξεκίνησε η προσπάθεια ανάδειξης του περιπατητικού τουρισμού στη Ρόδο.* Ανακτήθηκε 30/1/2023 από <https://www.rodiaki.gr/article/452623/xekinhse-h-prospatheia-anadeixhs-toy-peripathtikoy-toyris moy-sth-rodo>.
- rodiaki.gr (2017). *Αθλητικός Τουρισμός: Το μεγάλο στοίχημα για τη Ρόδο, βασίζεται στο RhodesCircuit!* Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.rodiaki.gr/article/355794/athlhtikos-toyris mos-to-megalo-stoixhma-gia-th-rodo-basizetai-sto-rhodes-circuit>.
- Σακελλάρη, Θ. (2015). *Διερεύνηση προοπτικών ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε έναν παραδοσιακό προορισμό μαζικού τουρισμού. Η περίπτωση της Ρόδου.* Πτυχιακή εργασία. Κρήτη: Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας.
- Σολωμός, Χρ. (2020). *Αθλητικός Τουρισμός: Αθλητικές διοργανώσεις στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικά και Προοπτικές Ανάπτυξης.* Πτυχιακή εργασία. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων.
- Σταθουλόπουλος, Δ. (2020). *Γαστρονομικός τουρισμός: Η πιο νόστιμη ταξιδιωτική τάση!* Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.travelstyle.gr/gastronomikos-toyris mos-i-pio-nostimi-taxidiotiki-tasi/>.
- Συναδινός, Π. (2004). *Ο Αγώνας μιας πόλης.* Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Σφακιανάκης, Μ. (2019). *Ανάλυση του τουριστικού προϊόντος της Ρόδου και τα πλεονεκτήματα της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης.* Διπλωματική εργασία. Πειραιάς: Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων.
- Σφακιανάκης, Μ. (2000). *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού.* Αθήνα: Έλλην.
- skyrodos.gr (2022a). *Δ. Αβραμόπουλος : Η Ρόδος μπορεί να είναι η έδρα ενός Διεθνούς Πανεπιστημίου Τουρισμού.* Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.skyrodos.gr/%CE%B4%CE%B1%CE%B2%CF%81%CE%B1%CE%BC%CF%8C%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82%CE%B7%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%82%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF-%CE%BD%CE%B1-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1/>.
- skyrodos.gr (2022b). *Με τα νέα της σποτ για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού η Ρόδος στην World Travel Market.* Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.skyrodos.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AD%CE%B1%CF%84%CE%B7%CF%82%CF%83%CF%80%CF%8C%CF%84-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B9%CF%82->

<https://www.skyrodos.gr/%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AC%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%B9%CF%83%CF%84/>.

skyrodos.gr (2018). *Στη Ρόδο το Πανελλήνιο Πρωτάθλημα Ιστιοπλοΐας Laser RDL*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από

<https://www.skyrodos.gr/%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%84%CE%BF%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AE%CE%BD%CE%B9%CE%BF%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CE%AC%CE%B8%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1-%CE%B9%CF%83%CF%84/>.

Standeven, J. & De Knop, P. (1999). *Sport Tourism*. Champaign, IL: Human Kinetics.

Zeigler, E.F. (1984). *Ethics and Morality in Sport and Physical Education an Experiential Approach*. Champaign, IL: Stipes.

Τσάρτας, Π. (2010). *Ελληνική Τουριστική Ανάπτυξη - Χαρακτηριστικά, διερευνήσεις, προτάσεις*. Αθήνα: Κριτική.

Τσόλης, (2023). *Η ανασκόπηση του Αθλητικού Τουρισμού*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από <https://www.insider.gr/toyrismos/257678/i-anaskopisi-toy-athlitikoy-toyris moy>.

tennis24.gr (2022). *ITF Rhodes Cup 2022*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.tennis24.gr/itf-rhodes-cup-2022/>.

tennis24.gr (2019). *Πρεμιέρα για το αναβαθμισμένο RhodesOpen*. Ανακτήθηκε 27/1/2023 από <https://www.tennis24.gr/premiera-gia-to-anavathmismeno-rhodes-open/>.

tornosnews.gr (2017). Έρευνα: Το προφίλ των τουριστών της Ρόδου. Ανακτήθηκε 25/1/2023 από <https://www.tornosnews.gr/foreis/periferies/27697-%CE%AD%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%AF%CE%BB%CF%84%CF%89%CE%BD%CF%84%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B7%CF%82%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%85.html>.

Υφαντίδου, Γ. (2015). Αθλητικός Τουρισμός (Κεφ. 2). Στο: Κ.Γ. Παϊτσίνης και Γ. Υφαντίδου (επιμ.) *Η ανάπτυξη του αθλητικού τουρισμού* (ηλεκτρ. βιβλ.) (σελ. 26-43). Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Χρόνη, Σ. (2001). Δραστηριότητες αθλητισμού αναψυχής στην Ελλάδα: αντιλήψεις φοιτητών φυσικής αγωγής. *Φυσική Δραστηριότητα & Ποιότητα*, 1, 20-27.

Χουρδάκης, Α.Ε. (2013). *Ο αθλητικός τουρισμός στην Ελλάδα*. Πτυχιακή εργασία.

Κρήτη: Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας.

verena.gr (χ.η.). *Καταδυτικά Πάρκα και Θαλάσσια Προστασία: Συνοδοιπορώντας; Από*

τα Οικολογικά Ροδιακά. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από

<https://www.verena.gr/content/%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B4%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CF%80%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%B8%CE%B1%CE%BB%CE%AC%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%B1%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CF%85%CE%BD%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CE%B9%CF%80%CE%BF%CF%81%CF%8E%CE%BD%CF%84%CE%B1%CF%82%CE%B1%CF%80%CE%BF%CF%84%CE%B1%CE%BF%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AC>.

weebly.com (χ.η.). *Οινικές εξερευνήσεις*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από

<https://winesurveyor.weebly.com/tour1804-2.html>.

winesofgreece.org (2018). *Ρόδος*. Ανακτήθηκε 28/1/2023 από

<https://winesofgreece.org/el/pgi/%CF%80%CE%B3%CE%B5-%CF%81%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CF%82/>.